

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 1

15. januar 1965

Støttepolitik og
perspektiv

Trametes-
problemet

Omkring
Sdr. Omme å

Nye
plantagearealer
Fra en vestjydsk
hedegård

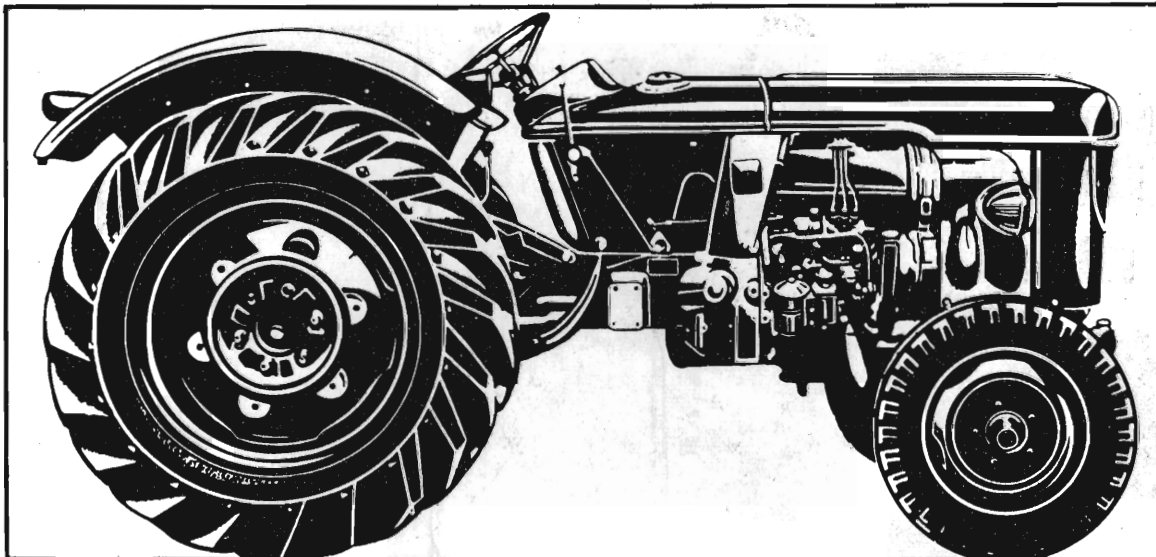
86. årg.

Oplag: 18.600

*Luft kan ikke koge og heller ikke fryse.-
Ingen frostsprængninger-færre reparationer.*

derfor DEUTZ

Den luftkølede DEUTZ motor kræver et minimum af vedligeholdelse og startes let under alle temperaturforhold. Den opvarmes 3 gange hurtigere end en vandkølet motor — det betyder et mindstemål af koldstart-slitage og korrosion, total forbrænding og forlænget levetid. Servicen er enkel og derfor billigere, fordi hver enkelt cylinder har særskilt topstykke.

Motoren i DEUTZ D 30, D 40 og D 55 er konstrueret efter byggebloksystemet: Samtlig motorstørrelser inden for D-serien har en boring og slaglængde og dermed fælles reservedele. Det er rationelt.

Der er flere fordele ved DEUTZ: Velgennemtænkt konstruktion, stor ydelse, minimal vedligeholdelse og god økonomi. Derfor DEUTZ.

DLAM

DANSK LANDBRUGS ANDELS-MASKININDKØB

KUPON Fremsend alle oplysninger vedr. DEUTZ D 30 D 40 D 55

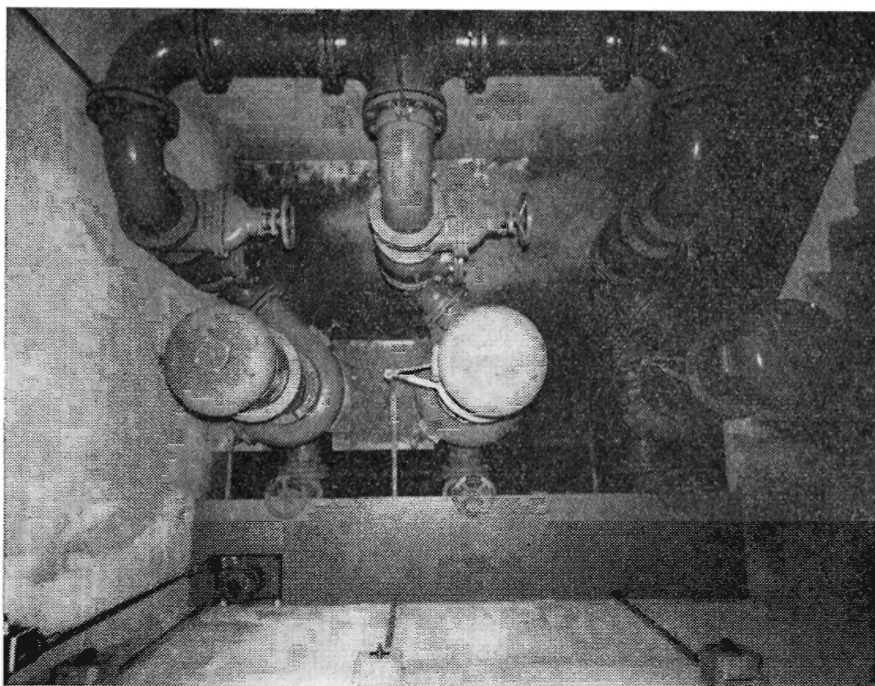
Navn

Stilling

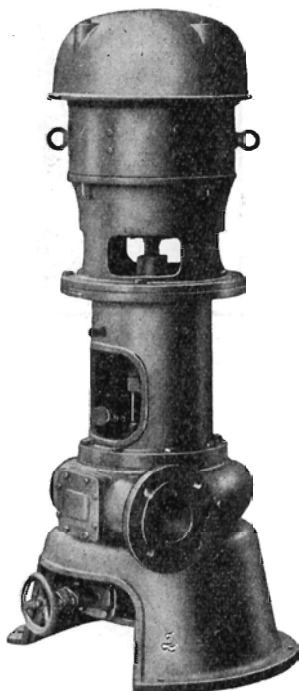
Adresse

Deres selvskrævede leverandør, Hovedkontor: Ullerslev st. Fyn. Telefon (09-35) Ullerslev 2

Når man ser det hele lidt fra oven....

*3 stk. vertikale M. & R. spildevandspumper leveret til pumpestation i Ikast.
Pumpekapacitet: 75 liter pr. sekund pr. pumpe.*

Kloakvandspumper

leveres i størrelse op til 400 mm og op til 200 mm med en-kanalhjul i alle i praksis forekommende udførelsesformer.

Dykkede kloakpumper

med vandtæt motor, forsynet med en-kanalhjul og med førings- og tilkoblingsmekanisme, der aldrig svigter.

Myhrwold & Rasmussen

AKTIESELSKAB

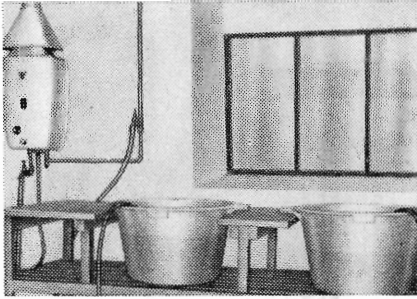
Kobbelvænget 74, København BRH

Telefon: (01) 23 Bella 8511

Telegramadresse: MYRAS

TELEX: 9511

Nemmere og bedre

Den absolut nødvendige, omhyggelige rengøring af malkeredskaber kan uden større bekostning sættes i system, således at arbejdet bliver let og bekvemt. Man indretter sig med et godt vaskebord, som er billigt at fremstille, samt to løse baljer af plastic. Rengøringen foretages i balje, og de rengjorte dele lægges efterhånden over i balje 2, der indeholder en desinfektionsopløsning (klorvand eller — når malkemaskinen er af rustfrit stål og aluminium — salpetersyrevand). På denne måde kommer desinfektionsmidlet til at virke i nogle minutter, hvilket sikrer en effektiv desinfektion.

DET STØVER STADIG

Jamen så luk da låget!

Endnu kan man høre diskuteret, om spandelåget skal trykkes ned eller stilles skråt.

Der er dem, der mener, at mælken trænger til udluftning, og der er vel også dem, der mener, at skråstillet låg fremmer afkølingen.

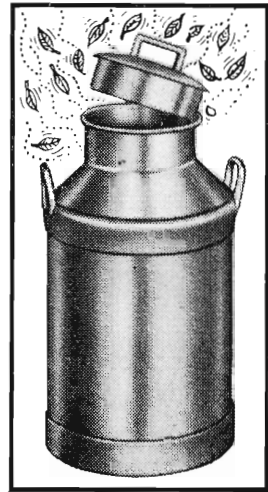
Lad os slå fast, at afkølingen i hvert fald ikke fremmes på den måde, og at mælken meget lettere optager forkert lugt end den afgiver den.

Og så er der støvet, særlig hvis mælken står i det fri. Det indeholder mange bakterier, som der kommer vældig liv i, hvis de er så heldige at falde i mælk.

Og endelig er der de små børn, der tuller rundt på gårdspladsen. Mange mejeribestyrere har store samlinger af mærkelige ting, de har fundet i spandene. Det burde undgås.

Hullerne i de gamle låg?

Jamen de er jo slet ikke beregnet til ventilation. De er lavet for at gøre det lettere at trække låget op. Uden huller ville oprækningen give vacuum i spanden, som ville gøre modstand mod at låget blev trukket helt op. Lad os så få de låg trykket helt til.

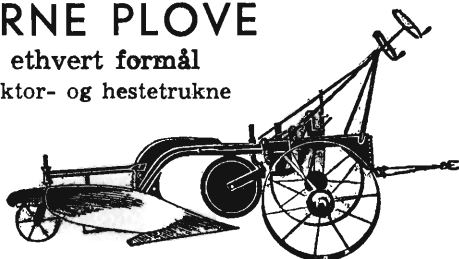
CREDITKASSEN FOR LANDEJENDOMME I ØSTIFTERNE (Landcreditkassen)

Laan mod 1. Prioritet i Landbrug, Skov- og Havebrug
samt Grundforbedringslaan

Anker Heegaardsgade 4, København V.

MODERNE PLOVE

for ethvert formål
Traktor- og hestetrukne

Bovlund 24" traktorplov, type 9 H
Hedeselskabet bruger »Bovlund« plove

Plovfabrikken »Bovlund«

H. WILKENS

Bovlund pr. Branderup J. - Telefon: Branderup J. (048) 3 52,33

„CIMBRIA“
TØMMER
HANDEL

Aktieselskab

AABENRAA

INDHENT TILBUD

KARTOFFELMELCENTRALEN

A. m. b. A.

Andels-Kartoffelmelfabriken »Djursland«
Andels-Kartoffelmelfabriken »Midtjylland«
Andels-Kartoffelmelfabriken »Vendsyssel«
Grimstrup Andels-Kartoffelmelfabrik
Karup Kartoffelmelfabrik, A. m. b. A.
Andels-Kartoffelmelfabriken »Sønderjylland«
Videbæk Kartoffelmelfabrik, A. m. b. A.

Kloakrør — Landbrugsrør
Monierrør — Spialsbundsør
Mærket Δ 33, leveres overalt

Hovedkontor tlf. Ringsted 468
Fabrik: Hedehusene, telf. 18
— Birkerød — 468

Ringsted Cementvarefabrik og Tømmerhandel A/S

Stort autoværksted
Malerværksted
Diesel autoelektrisk afdeling

General Motors Automobiles

Lager af gode, brugte vogne. Lager af reservedele og tilbehør.

PETER HENRIKSEN VIBORG

Dumpen 12-14 Telefoner 1250-1251-1252-874

HD udgave

RIMAS

„Gold Digger“

Nu i

grøftegraver type 200 H

... med en hel skovfuld af fordele

Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik a.s. - Telf.: (03615) 1848

Salg sinspektører:

Ing. H. Klausbo, Hornslet, tlf. 345

Gregers Nielsen Tlf. Ringsted 1592

Gottlieb Larsen, Tlf. Haderslev 2 5071

E. Lehn, Tlf. Glumsø 386

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (076 1) 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—12

Aftenekspedition:

Fredag Kl. 18,30—20

Filialer:

Karup

Flyvestationen Karup

Mammen

Løgstrup

Hellestrup Planteskole

(Ejer: Gosch Tændstikfabr. A/S)

Sorø Tlf. Fulby (03 608) 133

Specialplanteskole for Hybridasp

PALUDANS Planteskole A/S

KLARSKOV

Skovplanter, allétræer,

hæk- og hegnplanter

Forlang prislister

Telf. Klarskov (03 782) 9

HOLSTEBRO BETONVARE FABRIK

v/ Anton Madsen

Holstebro Telf. (0741) 3

Alt i betonvarer

indenfor

Dansk Ingeniørforenings

Normer

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros Bogtrykkeri Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33

Telefon Viborg (0761) 802—803

Viborg Andels-Svine-slagteri

Vore udsalg bringes i erindring

Telefon (0761)

137 og 779

BETONKLINKER til

HULMURS- OG STALDISOLERING

A/S FISKBÆK BETONKLINKERFABRIK TELEFON HERBORG 12

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og

Fiskerihavnen

AALBORG AKVAVIT.

CFP - OLIE

til Deres kædesav

CFP super chain oil

Forbedrer levetiden for Deres kæde og sværd. Pris pr. liter kr. 2,20

CFP super motor oil SAE 40

Garanteret uden skadelige additiver holder Deres motor ren, giver min dre slidtage og lettere start.

Pris pr. liter kr. 2,95

Forhandlere over hele landet

OREGON

KÆDER

Kvalitetskæder
til alle motorsave

Generalagent

Forhandlere over hele landet

1965

*Vi sender alle Danmarks
landmænd en tak for det gode
samarbejde, vi har haft
i det gamle år.*

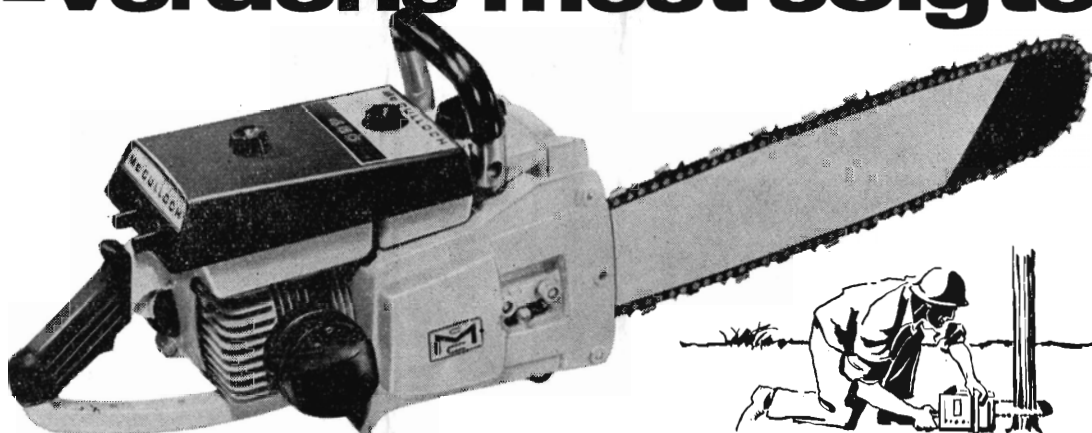
*Forbrugernes bevidsthed om,
at det betaler sig at købe
i landbrugets eget selskab
har givet øget fremgang,
som vi håber vil
fortsætte ind i det nye år.
Godt nytår.*

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

McCULLOCH

kædesave

-verdens mest solgte

McCULLOCH kædesave gi'r Dem ekstra fordele bl.a.

- ✓ Automatisk tomgangsregulator
- ✓ Automatisk kædesmøring
- ✓ Horisontal cylinder
- ✓ Ekstra kraftfrembringende kaburator

- ✓ Gummi-støddæmpere
- ✓ Nem start med direkte benzinindsprøjtning
- ✓ Vibrationsfri gang
- ✓ Ekstra stort luftfilter
- ✓ Lille brændstof-forbrug
- ✓ Let vægt
- ✓ Stort tilbehørsprogram

McCULLOCH - verdens bedste kædesav fås i mange forskellige modeller - vælg den model, der passer bedst til Deres arbejde.

MAC-15	4,5 HK m. 12" sværd, kg	8,6	kr. 1180,-
200	5,0 HK m. 14" sværd, kg	8,6	kr. 1650,-
300	5,5 HK m. 16" sværd, kg	9,6	kr. 1850,-
450	6,0 HK m. 18" sværd, kg	9,6	kr. 2140,-
740 L	7,5 HK m. 24" sværd, kg	10,7	kr. 2680,-

Carl F. Petersen

Telf. (0144) *Hilda 1392

Gasværksvej 9 - København V.

SJÆLLAND:

Odsherreds McCulloch Motorsave, Esso Service Station, v/Sv. E. Larsen, Isefjordsvej 4, Nyk. Sj. Telf. (03 415) 1086.

McCulloch Kædesave, v/A. Bagge Andersen, Københavnsvej 107, Roskilde. Telf. (03) 35 89 96.

Specialværkstedet, v/Eigil Johansen, Torvegade 34, Faxø. Telf. (03 715) 465.

LOLLAND-FALSTER:

McCulloch Motorsave, v/B. Landbo Nielsen, Sjerring St. Thy. Telf. (03 869) 126.

FYN:

Fyens McCulloch Motorsave, v/Andreas Petersen, Højby, Fyn. Telf. (09 97 65 11) 260.

JYLLAND:

Åalborg Cykellager, v/Børge Pedersen, Jernbanegade 17, Åalborg. Telf. (081) 3 40 29.

McCulloch Motorsave, v/B. Landbo Nielsen, Sjerring St. Thy. Telf. (07 91) 129.

McCulloch Kædesave, v/Søren B. Nielsen, Sten pr. Terndrup, Skørping St. Telf. (08 11 55 11) 193.

B. M. V. forhandler, v/Hjerg Thomassen, V. Håftenstræde 11-13, Randers. Telf. (064) 2 13 44.

McCulloch Motor Skovsø, v/Jørgen Rasmussen, Lundby pr. Aulum. Telf. Aulum (07 47 11 11) 355.

Hammel McCulloch Service, v/Jens Peder Rohde, Vadstvedvej 13, Hammel. Telf. (06 18 71 11) 69.

B. M. V. forhandler, Knud Nielsen, Nørrebrogade 16, Århus C. Telf. (061) 3 35 44 - 3 32 85.

N. S. U. forhandler, Niels Blumensaadt, Vestergade 51-53, Silkeborg. Telf. (06 81) 2330.

Auto-Sørensen, Andreas Flensborgsgade 21 A, Horsens. Telf. (066) 2 59 18.

McCulloch Motorsave, v/fabrikant Niels Strandbygård, Nørrealle 17, Blød. Telf. (05 24 62 11) 83.

N. S. U. forhandler, Rich. Svendergård, Kåhmsøgade 8, Fredericia. Telf. (059) 2 12 95.

Sønderyllands McCulloch Motorsave, v/Bent K. Petersen, Tørring pr. Hammelev, Vojens St. Telf. (04 57 81 11) 84 x.

BORNHOLM:

Repræsentant L. Sorth Aakirkebyvej 114 Rønne! telf. (03955) 744

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 1

15. januar 1965

86. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktør: H a r. S k o d s h ø j. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), afdelingschef N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Støttepolitik og perspektiv — Trametes-problemet — Omkring Sdr. Omme å — Nye plantagearealer — Fra en vestjydsk hedegård — I få ord.

Forsiden: Karakteristisk, midtjydsk, tidligere hedelandskab set mod syd med småplantager og læhegn.

*H*edeselskabet bringer hermed selskabets medlemmer, medarbejdere og mange venner og hjælpere landet over de bedste ønsker for det nye år. Samtidig takker vi for det gode arbejde, der er udført i 1964.

A. Olufsen.

Formand
for bestyrelsen

Fr. Heick.

Direktør

Støttepolitik og perspektiv

Det danske Hedeselskab går ind i det nye år med stor aktivitet i alle selskabets afdelinger, og der er travlhed rundt på vore mange virkepladser. Overalt præges billedet af den tekniske udvikling, og rækken af uløste problemer synes at vokse, selv om det ene problem klares efter det andet. Dette forhold har altid gjort arbejdet ved Hedeselskabet til et løfterigt arbejde.

Plantningsafdelingens område præges af en solid efterspørgsel efter træeffekter. Den høje byggeaktivitet øger behovet for gavntræ og fremmer forbruget af spånplader. Inden for spånpladeindustrien går den tekniske udvikling særdeles hurtigt. Maskiner og metoder afløses af nyt, der kan præstere større produktion med mindre arbejdsindsats. Anvendelsesområdet for træindustriens færdigvarer udvides, og selv om denne industri er meget kapitalkrævende, er den et stort aktiv for dansk skovbrug, idet den aftager stigende mængder træ. Det er især en stor hjælp for hedeskovbruget, idet salget af tømmer og tilsvarende gavntræ ikke alene kan bære økonomien her. Spånpladefabrikkerne bruger jo overvejende nåletræ, og der stilles ikke de store krav til dimensioner.

Den gode efterspørgsel efter træeffekter er ledsaget af et stigende omkostningsniveau, og denne sidste udviklingslinie er særdeles mærkbar for skovbruget, idet man her har haft et relativt højt antal medarbejdere aflønnet i det såkaldte lavtlønsområde. Det er i al almindelighed ikke nogen særlig lukrativ forretning at være skovejer og vel allermindst i hedeskovbruget, men den nationaløkonomiske gevinst ved dette skovbrug er åbenbar.

Mange af de gode plantager, vi i dag kan glæde os over i Midt- og Vestjylland, havde ikke set dagens lys, dersom der ikke var ydet beskedne statstilskud til disse plantagers anlæg og pleje. Der skal særligt peges på tilskud til anlæg af fredskovsplantager. Statstilskuddet er her ledsaget af en fredskovpligt, der stedvis kan være byrdefuld, men som sikrer disse plantagers beståen og rimelige pleje. Der spores i øjeblikket en vis tilbageholdenhed hos de bevilgende myndigheder over for plantningssagen. Heroverfor må igen peges på, at hidtil anvendte tilskudsmidler øjensynlig har været en særdeles god offentlig investering.

Det er samfundet, der har haft størst fordel af skovrejsningen i Jylland.

For plantningssagen i sin helhed må læplantningens enorme landøkonomiske betydning med ind i billedet. I den fremtidige udvikling får vore skove og plantager en stigende betydning som rekreative områder. Vurderet under ét er der al mulig grund til at fremhæve, at tiden ikke er inde til at ændre den hidtidige offentlige støttepolitik over for plantningssagen.

Størrelsen og arten af en offentlig støttepolitik må altid afvejes efter de øjeblikkelige omstændigheder, men må i størst mulig omfang præges af fremtidsperspektiver. I visse situationer kan ambulancehensynet blive en uomgængelig nødvendighed, som f. eks. i perioder med stor arbejdsløshed eller med krise for et afgrænset erhvervsområde. Hedeselskabet blev inddraget i arbejdet for at skaffe beskæftigelse i de år, da dette var det store problem i vor samfundshusholdning. Der blev sat ind med plantningsopgaver, og grundforbedrings- og landvindingsarbejdet blev stærkt udvidet. Ledige hænder kom igang, og der blev løst opgaver, som de pågældende ikke havde erhvervsøkonomisk baggrund for selv at klare i den daværende situation. Nu er samfundet beskæftigelsesmæssigt fuldt på højde med situationen i en sådan grad endda, at der stedvis tales om overbeskæftigelse. For Hedeselskabets plantningsafdeling har man draget den fulde konsekvens heraf, og de tidligere beskæftigelsesforanstaltninger er afsluttet.

Grundforbedringsarbejdet støttes endnu af lovgivningen, hvis hovedhensyn oprindelig var at skabe beskæftigelse, men loven åbner dog mulighed for støtte, selv om dræningen nu i stigende grad udføres maskinelt. For situationen, som den ligger i dag, er det i højeste grad en upraktisk lov, og en lov, det er vanskeligt at administrere.

I landbokommissionen er der udarbejdet et forslag til en ny grundforbedringslov, hvorefter den fremtidige støtte indgår i den almindelige strukturrationalisering for jordbruget. Dette forslag er beklageligvis endnu ikke nået frem til folketinget.

I landbokommissionens forslag er lettelsen til finansiering bibeholdt, idet man foreslår at bevare retten til fortrinsprioritering. Der stilles forslag om et fortsat offentligt tilskud, og tilskuddet foreslås beregnet af hele omkostningsbeløbet ved dræning uden hensyn

til, om dræningen sker maskinel, eller den udføres ved manuel arbejdskraft. Tilskudsprocenten foreslås meget stærkt nedsat. Efter forslaget vil dansk jordbrug få en støtte til grundforbedringsopgaver nogenlunde af samme omfang, som den støtte, der ydes til landbrug i vore nabolande. Det er vigtigt i konkurrencen, at der også på dette område er ligestilling.

Om få uger begynder forhandlingerne mellem landbrugets organisationer og regeringen om den kommende tids støttepolitik. Hvis forslaget til den nye grundforbedringslov ikke er forelagt folkettinget, før disse forhandlinger indledes, bør denne sag medtages i ovennævnte forhandlinger.

Fr. Heick

Trametes-problemet

Det er opmuntrende, når skovbrugets praktikere interesserer sig for de problemer, som forskningen søger at løse – særlig når interessen giver sig et så positivt udslag som i skovrider Paul Jensens indlæg her i tidsskriftet*.

Indlægget giver mig lejlighed til at gøre en art status; til at berette om, hvad der er gjort, og hvad vi ved, til at skitsere hvilke planer, der er lagt for det fremtidige arbejde, og endelig til kort at berøre hvilke vilkår, der arbejdes under. Jeg håber, at dette samtidigt besvarer nogle af de spørgsmål, som grosserer H. A. Hansen har stillet i sit indlæg i samme tidsskrift.

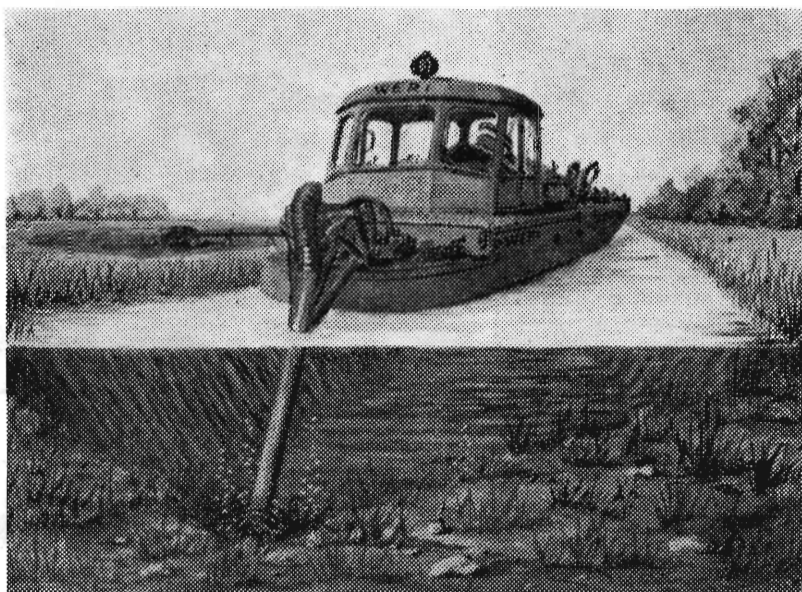
Når talen er om trametes-problemet, må man gøre sig klart, at dette ikke er ét men tre problemer. Vi ved nemlig nu – i modsætning til tidligere – at det ikke er én men tre rod- og kernerådforårsagende svampe, der forårsager det kendte sygdomsbillede i vore nåletræsbevoksninger. Jeg skal i det følgende indskrænke mig til en omtale af de problemer, der opstår i forbindelse med rodfordærversvampens angreb, dels fordi disse er langt de alvorligste, dels for overskuelighedens skyld.

Vor viden om denne svamp er i hovedsagen tilvejebragt ved forskning, der er udført efter den sidste verdenskrig, dog således at forstå, at denne forskning i mangt og meget bygger på resultater af undersøgelser, der er foretaget i tidligere tid.

Vi ved, at rodfordærversvampen ikke findes i jordbunden – hver-

*) Se side 335 i nr. 15.

— W E R I —
OPRENSNINGSAGGREGAT OG SLAMSUGER

NEM TRANSPORT - STOR YDELSE - SMÅ DIMENSIONER

A/S C. H. Clausen, Broager

Telf. 044 - 41111 - 269

TEAGLE HÆKKLIPPER

Til større hække og læhegn.
Særdeles effektiv konstruktion
med lodret skærehøjde 4,26
m og vandret skærehøjde (top-
skæring) 2,74 m. Hurtig monter-
ing, stor manøvredegtighed
og let indstilling.

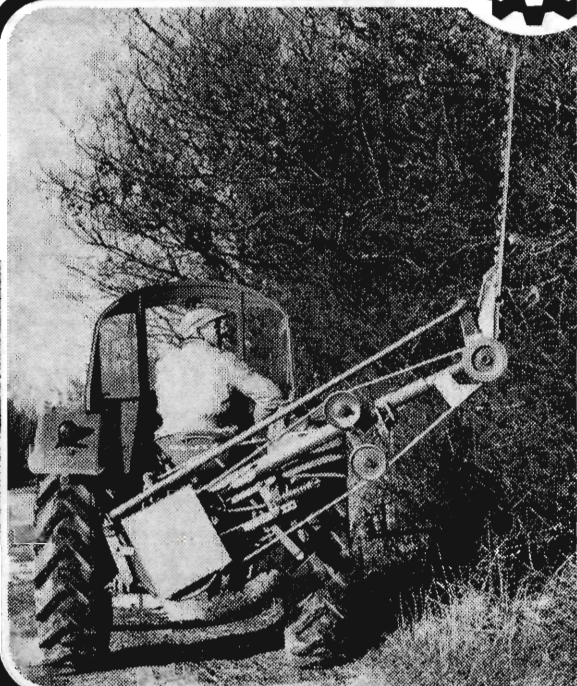
Forlang specialprospekt fra:

DLAM

DANSK LANDBRUGS ANDELS-MASKININDKØB

Deres selvskrevede leverandør,
Hovedkontor: Ullerslev st. Fyn.
Telefon (09-35) Ullerslev 22

»WULFF«

Grøfterensningsaggregat

- ✕ 1200 m pr. time
- ✕ 2 m arbejdsdybde
- ✕ 1 mands betjening
- ✕ enkel og handy

Forlang tilbud, besøg eller demonstration

A/S C. H. Clausen, Broager

Telf. 044 - 41111 - 269

**Drænrør
Mursten
Tagsten
Romadæk**

Anebjerg Teglværk	Herning Teglværk
Bjødstrup Teglværk I/S	Højris Teglværk A/S
Bøgild Teglværk	Lynghøjs Teglværk
Feldborg Teglværk	Lysbro Teglværk
De forenede Tegl- værker A/S	Paarup Teglværk
Gjern Teglværk	Vinderslevgaard Teglværk
	Vijsgaard Teglværk

**TEGLVÆRKERNES SALGSKONTOR
SILKEBORG, a.m.b.a** Torvet 14. Tlf. (0681) 1200

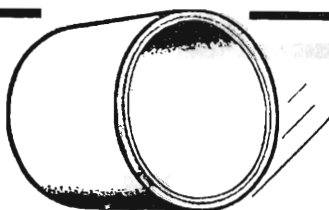
**ROTTER
eller
MUS ?**

RATIN[®]
PRÆPARATER

Ratin, Virginiavej 7, Kbh. F Tlf. (01) 34 3880

**J. C. Halvorsen &
Sønner**

Kroghsgades Cementstøberi
Kontor: Nordborggade 57,
Åarhus telefon 45999,
Fabrik: Lystrupvej 60, Risskov
telefon 7 73 19

**BETONRØR
BETONFLISER
BETONKANTSTEN**

VESTJYSK TRÆLASTHANDEL

VARDE BETONVAREFABRIK

HÅKON KUNØE — AAGE PEDERSEN — TLF. VARDE (052) *2 15 99

FROCONTORET
KOLDING

Telf. 4344
**FROAVL
FROHANDEL**

H. Struers chemiske Laboratorium

Apparater
Instrumenter
Glasvarer
Kemikalier

Leverandør
til Hede-
selskabets
laboratorier

AARHUS
(061) 3 16 11

KØBENHAVN
C 1402

ODENSE
(09) 12 36 02

Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

Fredenshøj Teglværk

Aabenraa Telefon (046) 22127

FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

ken i humus eller mineraljord, og at den kun lever i træer og stød. Vi ved også med ret stor sikkerhed, at svampen end ikke er i stand til at vokse frit gennem jorden fra den ene rod til den anden, men at svampen kun breder sig fra træ til træ, når deres rødder rører ved hinanden eller er vokset sammen. Vi ved, at svampens spredning fra træ til træ på nogle lokaliteter foregår hurtigt og ret uhæmmet, medens den på andre voksepladser foregår meget langsomt. Vi ved at kalkning og intensiv jordbearbejdning i visse tilfælde fremmer svampens spredning. Vi har en velbegrundet mistanke om, at disse forhold for en dels vedkommende er betinget af jordenes forskellige indhold af mikroorganismer, der er fjendtligt stemt over for rodfordærversvampen.

Vi ved endvidere, at rodfordærversvampens sporer – der dannes i frugtlegemerne – føres vidt omkring ved vindens hjælp. Falder en spore på en nyfrembragt nåletræstødflyde kan den spire, og hvis forholdene iøvrigt er til stede, kan hele stødet blive inficeret med svampen, der herfra kan brede sig til de omkringstående træer. Faren for stødflydeinfektioner er størst om efteråret og mindst midvinters. Vi har endelig fundet frem til billige og enkle midler, der rigtigt anvendt, er i stand til at hindre stødflydeinfektioner.

Endelig ved vi, at der er forskel på den måde, hvorpå de forskellige nåletræarter reagerer over for svampens angreb. Hos nogle træarter medfører svampens angreb, at unge og undertiden også ældre individer dræbes, medens der kun sjældent optræder kerneråd; dette gælder især fyrrearterne, men i nogen udstrækning også douglasgran, grandis og normansgran. Hos andre nålearter bevirker svampens angreb, at der optræder kerneråd hos træer, der er en snes år gamle eller mere; dette forhold kendes især hos rødgran, sitkagran og lærk. Endelig findes der en enkelt nåletræart, den almindelige ædelgran, der kun sjældent angribes af rodfordærversvampen her i landet.

Denne viden betyder i praksis følgende:

Rodfordærversvampen forekommer ikke før første hugst i nåletræbevoksninger, der er plantet på arealer, hvor der ikke tidligere har vokset nåletræer (agerjorder, hedearealer og løvtræarealer), med mindre man selv har indslæbt svampen f. eks. ved at anvende hegns-pæle, der er fremstillet af syge træer. Uanset om den første hugst er en juletræhugst, består i fjernelsen af hjælpetræer eller er en normal tynding, vil der være fare for, at de frembragte stød vil blive inficeret på den beskrevne måde, og at svampen vil brede sig fra støddene til de omgivende træer gennem rodberøringer og rodsammenvoksninger. Hvis man foretager hugsterne om vinteren eller endnu bedre, hvis man behandler støddene umiddelbart efter hugst

med en dertil egnet stenkultjæreolie, vil man praktisk taget forhindre rodfordærversvampens indtrængen og deraf følgende hærgen i bevoksningerne.

I første generation nåletræbevoksninger, hvor der ikke har været fortaget hugster, er rodfordærverproblemet således bragt til en praktisk gennemførlig løsning.

I bestående nåletræbevoksninger, hvor rodfordærversvampen allerede hærger, er det i bedste fald overflødigt og i værste fald direkte skadeligt at behandle de nyfrembragte stød med stenkultjæreolie. I disse bevoksninger vil det være rimeligt at forcere diameter-tilvæksten gennem stærke tyndinger for således hurtigst muligt, og inden svampen har nået at brede sig alt for meget, at opnå tømmerdimensioner. Det må erkendes, at vi for øjeblikket ikke råder over midler til bekæmpelse af sygdommen i sådanne bevoksninger. Det må tillige erkendes, at chancerne for at finde frem til en metode til bekæmpelse af svampen i allerede angrebne træer er overordentlig små.

Vi ved, at nåletrækulturer, der er plantet på arealer, hvor der umiddelbart forud har stået angrebne nåletræbevoksninger, vil blive angrebet af svampen. Dette sker, når planternes rødder kommer i berøring med de gamle stød, hvori rodfordærversvampen lever. Problemet består da i at hindre svampen i at brede sig fra støddene til den ny bevoksning, og dette kan i teorien løses på flere måder.

Man kan vente med gentilplantningen af arealet, indtil alt smitstoffet er gået til grunde af naturlige årsager. Da rodfordærversvampen kan leve i stød i over en snes år, er det indlysende, at denne vej ikke er farbar.

Man kan fjerne størsteparten af smitstoffet fra arealet inden gentilplantningen ved at fjerne alle de gamle stød. Forsøg over denne metodes effekt og anvendelighed iøvrigt er tidligere udført i Danmark og bliver nu gentaget i England og Danmark. De indtil nu opnåede resultater ser ret lovende ud, hvad effekten angår, medens det endnu er for tidligt at udtale sig om økonomien.

Man kan søge at dræbe svampen i de gamle stød, og dette kan tænkes udført med enten kemiske eller biologiske midler. Når man betænker, hvor store vanskeligheder der er forbundet med imprægnering af master, pæle og sveller, må man på forhånd stille sig tvivlende over for en bekæmpelse af rodfordærversvampen i støddene ved hjælp af kemikalier. Dette forudsætter nemlig, at man er i stand til at få kemikaliet fordelt helt ud i støddets rødder. Bekæmpelse af rodfordærversvampen ved hjælp af andre stødboende svampe synes derimod mere lovende. I England har man allerede fundet en svamp, *Peniophora gigantea*, der er i stand til at fortrænge rodfordærver-

svampen fra fyrrestød. Desværre kan denne svamp ikke fortrænge rodfordærversvampen fra rødgranstød, men både i England og i Danmark arbejdes der på at finde en svamp, der er anvendelig hertil.

Man kan også søge at hindre rodfordærversvampen i at brede sig fra støddene til de unge planter ved at tilføre jorden kemikalier eller organiske stoffer, der direkte eller indirekte skulle hindre svampens spredning. Den direkte metode skulle bestå i at tilføre jorden et stof, der i sig selv hindrede rodfordærversvampen i at vokse fra stød til plante; den indirekte skulle bestå i tilførsel af et stof, der favoriserer den del af jordens mikroflora, der er fjendtligt stemt over for rodfordærversvampen. Det er ikke usandsynligt, at et sådant stof findes, idet vi kender et andet kemikalie, kalk, der virker modsat. Der er allerede gennemført undersøgelser i denne retning, og når de endelige resultater foreligger, er det hensigten at tage spørgsmålet op igen.

Man kan også søge at gøre de unge planter uimodtagelige overfor rodfordærversvampens angreb. Dette kunne f. eks. ske ved neddykning af planterne i systemiske fungicider inden plantning, altså en noget lignende fremgangsmåde som den, der anvendes i øjeblikket til beskyttelse af nåletræplanter mod snudebilleangreb. Ved systemiske fungicider forstås svampegifte, der optages gennem rødder og nåle, og som fordeler sig i hele planten, der således beskyttes mod svampeangreb. Almindelige sprøjtemidler danner, som bekendt, kun en beskyttende hinde over de plantedele, der er påført midlet. For tiden arbejdes der inden for den kemiske industri på udvikling af systemiske fungicider, og efterhånden som de fremkommer, vil de blive afprøvet.

Det kan måske undre, at jeg i det foregående udelukkende har beskæftiget mig med forhold vedrørende svampen og tilsyneladende ganske har ladet værtplanternes d. v. s. træernes forhold ude af betragtning. Det er meget sandsynligt, at også træernes almene tilstand har betydning for, hvorledes et rodfordærverangreb forløber i en bevoksning, men det har indtil videre ikke været muligt at påvise en sådan sammenhæng. Man må derfor antage, at de andre nævnte forhold er af langt større indflydelse, og at det følgelig er mere lønnende at beskæftige sig med problemet under denne synsvinkel.

Når jeg har beskæftiget mig ret udførligt med, hvad der er nået, og med det der er planlagt, har hensigten været at bibringe læseren et indtryk af ad hvilke baner, forskningen bevæger sig på dette felt.

Det skal fremhæves, at der er et veludbygget samarbejde mellem forskere i forskellige lande, dels i form af internationale konferencer, dels gennem personlige bekendtskaber. Her må det dog tilføjes, at de eneste to lande, hvor der i en årrække har været forskere

konstant beskæftiget med løsning af rodfordærverproblemet er England og Danmark, og at det er i England, at det virkelig banebrydende arbejde er foretaget. I andre europæiske lande og i Amerika har man derimod kun lejlighedsvis beskæftiget sig med problemet.

Ser vi på, hvorledes det er gået her i landet, fremgår det tydeligt, at der i høj grad har manglet kontinuitet i arbejdet. Siden 1920 har mere end en halv snes forskellige videnskabsmænd beskæftiget sig med rodfordærverproblemet. De har i reglen kun nået at udføre ét eller to arbejder, før end deres interesse blev fanget af andre problemer. Om dette udelukkende har skyldtes manglende økonomisk baggrund for udforskningen af rodfordærverproblemet, eller om der har været medvirkende årsager, er det ikke muligt at afgøre.

Nu er der for nogle år tilbage blevet oprettet en afdeling ved *Statens forstlige Forsøgsvæsen*, der har fået til hovedopgave at beskæftige sig med løsning af rodfordærverproblemet. Afdelingen tæller én heldagsbeskæftiget videnskabeligt uddannet medarbejder (undertegnede) og én halvdagsbeskæftiget laboratorieassistent. Det synes altså som om, at arbejdet er bragt ind i nogenlunde faste – omend beskedne – rammer her i landet.

Der er grund til at fremhæve, at det var takket være midler fremskaffet gennem *Dansk Skovforening*, at denne opgave kunne optages permanent på Forsøgsvæsnets arbejdsplan. Dette tilskud er nu ophørt, og udgifterne afholdes af Forsøgsvæsnets normale budget.

Det skal sluttelig understreges, at flere *fonds* har ydet klækkelige bidrag til arbejdet, lige som mange *skovdistrikter* har ydet deres bidrag ved at stille arealer og arbejdskraft til rådighed ved undersøgelser og forsøg. Denne sidstnævnte hjælp har været af stor betydning, idet den er blevet ydet uden tøven, når der har været behov herfor.

Springsforbi den 9. december 1964

A. Yde-Andersen

Omkring Sdr. Omme å

På den nordlige side af Sdr. Omme å ligger Dyrviggårdene i det sydøstlige hjørne af Sønder Borris hede. På Videnskabernes selskabs kort fra 1806 er de betegnet som en landsby »uden kirke«. Både Dyrvig, Oxlund, Ørbæk og Påbøl havde fælles kirke midt i sognet i Houen, men der er i »Houne« kun afsat én gård og et hus, og selv om dette kort viser en mængde vejspor, der søger mod Dyrvig og går over den her markerede bro, så går de faktisk ikke længere ind i he-

PARTNER

Deres PARTNER til løvtræ R12

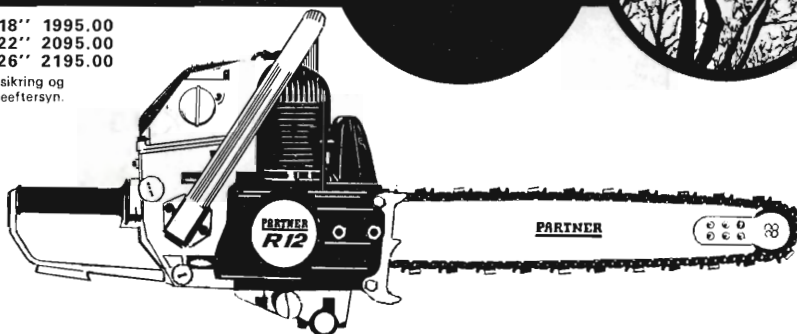
R12 den robuste sav til stor skovning. Overlegen motorstyrke 5.5 HK (DIN) svarer til ca. 6.5 HK SAE. Automatisk kædesmøring, behagelig motorlyd, perfekt balance, omfattende værktøjsudrustning og fantastisk hurtigskærende kæde.

R12

Pris: 18" 1995.00
22" 2095.00
26" 2195.00

incl. forsikring og
2 serviceeftersyn.

R14 Deres nye PARTNER til nåletræ

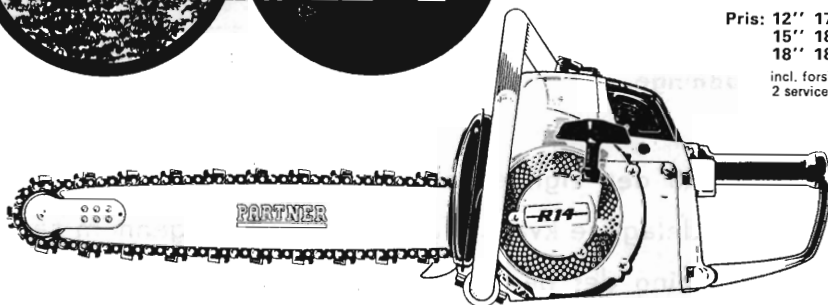
Markedets stærkeste letvægtsmotorsav 4.7 HK DIN - 8 kg incl. sværd og kæde. Automatisk kædesmøring, kvistningsrulle, ny type membrankarburator. Prøv denne sav og mærk forskellen.

R14

Pris: 12" 1780.00
15" 1832.00
18" 1895.00

incl. forsikring og
2 serviceeftersyn.

Forhandlere: **JYLLAND:** Otto R. Nielsen, Nr. Sundby - tlf. 342 22 - Mek. N. C. Nielsen, Tvørup pr. Thisted - tlf. Vang 4 - Randers Værktøjsmagasin, Randers - tlf. 2 17 77 - Horsens Værktøjsmagasin, Horsens - tlf. 262 11 - Mek. Mikkelsen, Nr. Torv 2, Vejle - tlf. 12 12 Andr. Petersen, Aabenraa - tlf. 2 32 21 **FYN:** Harald Nyborg, Odense - tlf. 12 12 49 **LOLLAND-FALSTER:** R. Jessens eftf. Nykøbing F, tlf. 85 00 11 **SJÆLLAND:** A. Larsens eftf. Næstved - tlf. 72 01 45 - Mek. Johs. Larsen, Toksværd - tlf. Toksværd 119 - L. Ulrichs Isenkræm, Slagelse - tlf. 52 00 01 - Glumse Isenkræm A/S, Glumse - tlf. Glumse 73 - Ejnar Christensen, Ringsted - tlf. Ringsted 1050 - A. M. Bjørns eftf, Holbæk - tlf. Holbæk 2100 - Jørgen Augsburg, Køge - tlf. Køge 25 00 - Gylling-Folkmann, Jyderup - tlf. Jyderup 64 - Mek. Aksel Jacobsen, Snertinge - tlf. Snertinge 389 - O. Petersen & CO, Hillerød - 26 23 22 - Mek. Kaj Nielsen, Gadevang pr. Hillerød - tlf. 26 69 62 **BORNHOLM:** Scootercentralen, Rønne - tlf. 21 76 **STOR-KØBENHAVN:** Forst & Jagt huset, Gl. Kongevej 119 - tlf. Hi 3030 - L. V. Erichsen A/S, Griffenfeldtgade 4 - LU 2550 - Carl I. Boeck, Gl. Kongevej 23 - CE 9196 - Johs. Fog, Hovedgaden 45, Lyngby - tlf. 87 10 01.

Samgranuleret

KALI-SUPERFOSFAT

Type 1:1	{	PK 0-4-20
		*PK 0-4-20 med 1,2% magnesium
Type 1:2	{	PK 0-8-20 koncentreret (100 kg sv. til 150 kg PK 0-5-13)
		PK 0-5-13
		PK 0-5-13 med 0,4% kobber
		PK 0-5-13 „ 0,3% bor
		PK 0-5-13 „ 1,2% magnesium
		*PK 0-5-12 med 2,5% magnesium
		*PK 0-5-12 „ 2,5% magnesium + 0,2% kob.
		*PK 0-5-12 „ 2,5% magnesium + 0,3% bor

Tilsatte specialstoffer er i vandopløselig form i samtlige gødninger

*nye gødninger

Når man til den rigtige kali-superfosfat-type føjer en af de prisfordelagte kvælstofgødninger, sikres gennem sådan gødskning det bedste økonomiske resultat.

GØDNINGSKOMPAGNIET

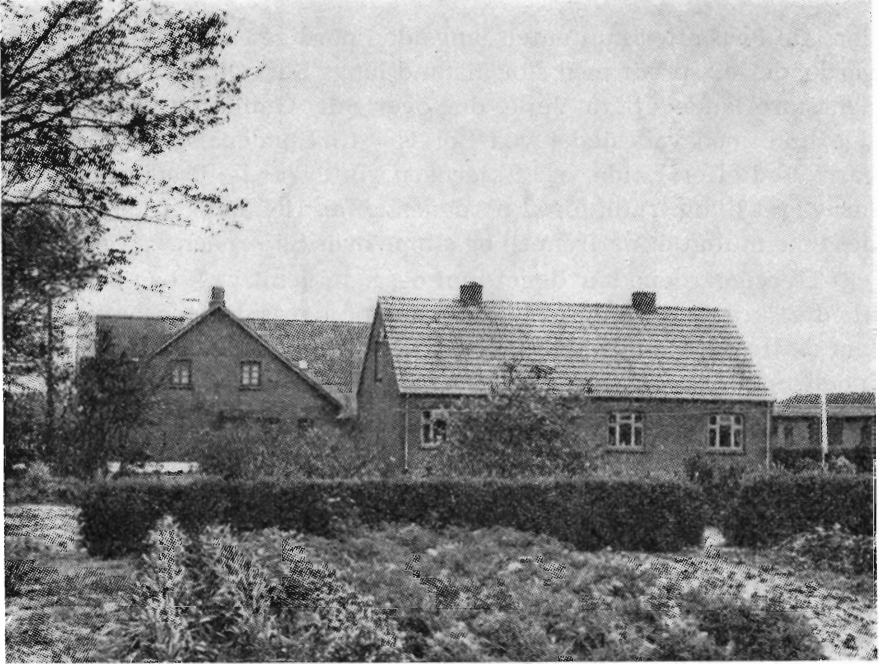
den. De fortsætter kun enten langs den nordige side af åen til de få gårde, der er spredt med stor afstand langs Sdr. Omme å, eller går i den store landevej fra Vejle, der over Sdr. Omme og Ørbæk går i lige linie mod vadestedet ved Borris – til Lundenæs gamle Kongsgård. Ved efterårstide, når Skjernåen gik over alle bredder, har der her været livlig trafik for al nordgående færdsel, længere vest på var det ikke muligt at nå frem til og slippe over Skjernåen.

Dyrvigårdene har ligget lunt og godt, gemt væk bag åens kratklædte skrænter, og de mange vejspor på nordsiden ind og ud imellem de tre gårdes tofter fortæller om, at der her har været rastested, inden man vovede sig ud over heden. Disse gårde har ejet mange hundrede tønder land hede, – det er nok tvivlsomt, om grænserne har været helt fastliggende. Blev kursen sat fra Dyrvig norden om Svollibjærg omtrent mod Brande, er der ikke i 1860 markeret én eneste vej eller bebyggelse de første 4 danske mil og heller ingen bebyggelse de halvtredje mil til Borris. Man forstår godt, at E. M. Dalgas i 1867 fortæller, at han fra Svollibjærg kunne se ud over »et Lynghav så stort som Fyn« uden næsten menneskelig bosted.

Det er da også rimeligt, at det sidste århundrede har set heden blive opdyrket ud fra Dyrvigårdene. Det sidste, der kom med har vel været udstykningen syd for Dyrvigbroen, den hede, der var den østlige del af Gundesbølheden, tæt ind til den senere Sdr. Grene plantage. I denne hede hentedes endnu for 30 år siden lyngtørv til brændsel eller til smedebud, og så sent som 1910–15 brugtes også her den gamle metode, at Dyrvigbonden skrælplojede heden, brændte furerne til aske og tog nogle få års rugkærve for så igen at lade agrene springe i lyng. Denne fremgangsmåde – så længe brugt – var en af årsagerne til, at disse 3–400 ha, skønt tæt op til en god landevej, i 1939–40 betegnedes som så dårlig hede, at den ikke var værd at tage ind til beplantning eller agerbrug. Interessen kom først, da dybpløjning blev mulig omkring 1950.

Nord for Dyrvigårdene blev opdyrkningen indledt længe før. Den første gård blev udstykket ca. 1880, den næste af *Mads Enevoldsen*, der i 1891, da han skulle giftes med nabodatteren Kirstine Pedersen, fik 145 td. land hede overladt som arvepart af faderen Kr. Enevoldsen, ejeren af den ene af Dyrvigårdene. Hele hedearealet lå samlet op mod Torsbæk og øst for den først udstykkede gård. Overalt på egnen var opdyrkningen igang, og de to unge, der begge var født i 1866 tog fat med godt mod.

Hjemmefra havde Enevoldsen samtidig fået udbetalt 4000 kr. som opsparet løn, idet han hele sin ungdom havde arbejdet i fødehjemmet. Disse penge blev anbragt i bygninger, en lade med kostald og et stuehus, samt køb af 2 køer og 1 hest, men hesten måtte ret hurtigt

„Kærfold“ ved Dyrvig set fra syd. På billedet mangler flere bygninger, bl. a. det usædvanligt velindrettede maskinhus vest for gården.

skiftes ud med 2 stude, den var for dyr at føde, idet der ved overtagelsen kun var 3 td. land opdyrket. Der blev med det samme lagt en arbejdsplan, hvor målet var at opdyrke 4 td. land om året, mere kunne studene ikke overkomme, idet de også skulle bruges til at hente mergelen hjem fra et leje 4–5 km borte. Først i 1912 blev der udvidet til opdyrkning af 15 td land, og i de følgende år endnu større stykker, samtidig med at der blev tilkøbt mere hede. I disse år var sønnerne vokset til – der var 9 børn i alt – og de kunne give en god håndsækning, men det var dog langt op i årene stadig Mads Enevoldsen selv, der påtog sig det hårde arbejde, flittigt hjulpet af Kirstine, om hvem det fortælles, at hun fandt det helt rigtigt, at hun igennem mange år spredte mergelen, når Mads kom hjem med den. Et af de drøjestе arbejder har sikkert været gravningen af de lange grøfter, der måtte til, for at få vandet af de store lavmosearealer, hvor al'en som oftest var meget svær at bryde.

Mads Enevoldsen havde en lykkelig hånd, jævnt og støt gik alting fremad mod gode kår og solid velstand. Heden forsvandt, en god firelænget gård, »Mosevang«, blev nybygget, besætningen voksede, idet agrene gav store afgrøder. I 1931 skriver den daværende præsident i Landhusholdningsselskabet, godsejer P. Olufsen, Quistrup, at Mads Enevoldsen fortjener selskabets største sølvbæger for sin ene-

stående indsats som hedeopdyrker – sjældent har han set bedre roe- og græsmarker. Sølvbægeret blev da også tildelt ham. Det blev til over 200 td. ld. hede, der opdyrkedes fra »Mosevang«, og til tre sønner udstykkedes heraf efterhånden gode gårde. Selv afstod han »Mosevang« til en søn og flyttede til »Kratbanke« i Stakroge og tog ophold hos en anden søn, hvor han tilbragte en lang række gode år, til han i den høje alder af 92 døde i 1958. »Kratbanke« havde han købt i 1920 med ca. 60 td. ld. hede til, og da han afstod den til sønnen, havde han her forinden opdyrket 30 td. ld. Mads Enevoldsen efterlader sig et meget smukt minde ikke alene som en usædvanlig dygtig hedeopdyrker, men også for sin gerning i sognerådet og det almindelige foreningsliv. I kirken var hans stol kun meget undtagelsesvis ledig. Som et betegnende træk i hans betydning på egnen kan det fortælles, at købmanden i Stakroge aldrig bestilte sin kunstgødning, før han vidste, hvor store mængder Mads skulle bruge.

En af Mads Enevoldsens sønner, *Hans Enevoldsen*, »Kærfold« i Hoven sogn, blev i 1952 indstillet til hædring i »Kongenshus Mindepark« sammen med faderen, men ingen af dem kom ved den lejlighed med, fordi ingen nulevende medtages. Nu er Hans Enevoldsen af den lokale landboforening indstillet til og vil få Hedeselskabets sølvbæger for sit mønstergyldige og dygtige opdyrkningsarbejde. Det vil blive overrakt ham ved en sammenkomst, som Landboforeningen vil arrangere.

Hans Enevoldsen begyndte sit opdyrkningsarbejde i 1920, da han fik 80 td. ld. udstykket fra »Mosevang«. Heraf var 15 td. ld. lav jord og kun 33 td. var opdyrket, resten lå i hede og mose.

Om ejendommens udvikling til det, den er i dag, fortælles der i landboforeningens indstilling nærmere enkeltheder:

Ved overtagelsen af de 80 tdr. ld. blev der bygget en meget høj ladebygning, laden blev oprindeligt bygget af træ, som dog senere er erstattet af sten. Ladebygningen står i sin form som den dag, den blev bygget, men moderniseringen har jo ændret udseendet noget.

Fra laden blev der udbygget et halvtag til den ene side, og i dette halvtag havde Hans Enevoldsen sine husdyr i en halv snes år.

Hans Enevoldsen og en af hans brødre indrettede et interimistisk stuehus i et par gulve i laden, og så tog man fat, og da der på det tidspunkt ikke skulle tages hensyn hverken til kone eller husbestyrerinde, kunne man indrette dagen, som man fandt for godt. Denne tilværelse blev dog for kedelig i længden for Hans Enevoldsen, og for at få en husbestyrerinde måtte han i 1922 bygge et stuehus. Stuehuset står i dag i sine ydre rammer, som den dag, det blev bygget,

Anders Enevoldsen og bustru

men medens man i 1922 nøjedes med at kalke væggene o.s.v., så finder man i dag et moderniseret stuehus med centralvarme o.s.v.

I 1930 byggedes den egentlige stald, halvtaget ved laden blev lavet om til svinestald. Stalden er siden ført ned gennem laden og her udvidet med roehus, idet stald og lade ligger i en ret vinkel på hinanden, endvidere er stalden moderniseret indvendig.

I 1939 byggedes et kombineret tørve og hønsehus, og i 1941 et maskinhus, som dog i 1962 måtte udvides for at kunne rumme en mejetærsker. Ind imellem er der bygget siloer til ensilage og korn.

De 80 tdr. ld. modtog Hans Enevoldsen af sin far som sin arvepart. Arealet var i sin tid købt af Mads Enevoldsen for 27 kr. pr. td. ld. Hans Enevoldsen havde ligesom sine søskende fået løn for at arbejde i hjemmet – en løn, som svarede til, hvad man kunne tjene hos andre, og af denne løn havde Hans Enevoldsen opsparet 2000 kr. De 2000 kr. strakte ikke langt. Laden, som Hans Enevoldsen byggede, kostede 12.000 kr. En hest kostede i 1920 1700 kr., en vogn 700 kr. o.s.v., og da alt skulle købes ind for at få startet, nåede Hans Enevoldsen at starte med en gæld på 19.000 kr., men så havde han også

6 kælvekvier til at starte besætningen med. Pengene lånte han hos faderen, men da byggeriet senere tog fart på, blev der optaget lån i kreditforeningen.

For at skaffe nogle kontanter tog Hans Enevoldsen en mælketur, det blev dog kun til et enkelt år, der var nok andet at tage fat på.

Hans Enevoldsen pløjede de første 15 tdr. ld. med heste og hesteplov, og som skik var den gang, skulle heden ligge i 3 år og omsættes, før man kunne så de almindelige afgrøder – rug eller grå havre.

Mergelen blev hentet med heste i en kassevogn, der kunne tage 800 til 900 kg, eller sagt på en anden måde, der skulle hentes 8 a 9 læs, før man havde en favn mergel. Mergelen blev hentet ved mergelgrav 3 a 4 km borte, og mergelkørslen foregik til alle tider på året; når der ikke var andet at bestille, skulle der køres mergel. Denne første mergel indeholdt 16 til 20 pct. kalk, og man kan regne ud, at der skulle bruges ca. 4 favn pr. td. ld. – eller 30 til 35 læs.

Fra 1928 lejede Hans Enevoldsen til pløjning af heden, og i disse år blev der pløjet med traktor et areal på 20 tdr. ld., de sidste få tdr. ld. pløjede Hans Enevoldsen selv med sin egen traktor, det skete omkring 1960.

Sidst i 20'erne kom mergelbanen fra Galstho, og hermed var mergelsituationen en ganske anden; dels indeholdt Galstho mergelen mere kalk end Dyrvig mergelen, dels kom den direkte til ejendommen.

For at få hold på sandet var det nødvendigt at få hegn op overalt, og hegnsplantningen var da også noget af det første, som Hans Enevoldsen beskæftigede sig med. Der blev plantet hegn både på langs og tværs, så vestenvinden efterhånden måtte bøje sig og lade sandet ligge i ro. Også lidt plantage blev der tid til at plante. Et stykke plantage er i de senere år omhugget og efterplantet.

Det lave areal nord for ejendommen var vandlidende og måtte drænes, det skete omkring 1928. Arealet var fuldt af mosebunketuer, og ved ompløjningen af de sure arealer – med hesteplov – ville disse tuer vælte tilbage i furen, så Hans Enevoldsen måtte tildels hoppe på et ben og sparke tuerne tilbage med det andet.

De lave arealer kom i kultur, og de har gennem årene sikret græs til køerne, når tørken sved de sandede arealer.

Hans Enevoldsen begyndte sit virke i et tørkeår, og avlen blev i alt ca. 20 tdr. korn; han nåede dog at fede 10 svin dette år. Den lille avl fristede ikke til køb af tærskemaskine, så det meste korn blev det år tærsket med plejl, siden lånte han en håndtærskemaskine. Høstningen foregik i de første år med le, men ellers lånte eller lejede Hans Enevoldsen sig frem med maskiner i de første år. I 1922 kom

Anders Enevoldsen blandt nogle af gårdens gode malkedyr.

tærskemaskine og petroleumsmotor og i 1928 halvpant i en selvbind. Traktoren kom i 1948/49 som en af de første til Hoven sogn, og allerede i 1936 var petroleumsmotoren omskiftet til elektricitet og elektromotor. Siden er det fulgt slag i slag med indkøb af moderne landbrugsmaskiner.

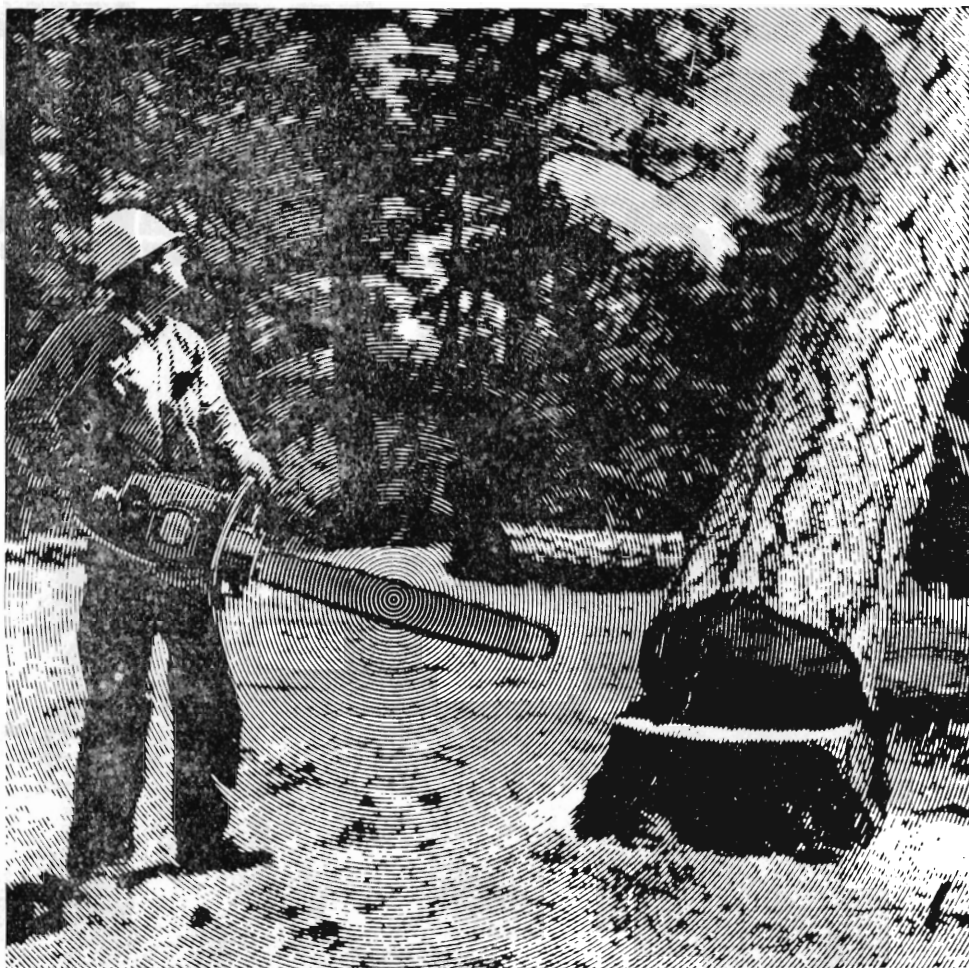
Hvor langt er det nu lykkedes for Hans Enevoldsen at nå rent materielt i disse 44 år, ja – sammenligner man første års avl på 20 tdr. korn og en besætning på 6 kælvkvier og 2 heste med avl og besætning m. v. i 1964, får man i alt fald et indtryk af, at der er sket store ting i den tid.

Efter ejendomsskyldvurdering i 1960 er ejendommen vurderet til 109.000 kr.

Besætningen består af 20 køer og 31 ungkreaturer samt 5 søer og 40–50 fedesvin. Oprindeligt var det en korthornsbesætning, men nu er det i det væsentlige de røde køer, der dominerer.

Af maskiner findes bl. a. 1 traktor, såmaskine, mejetærsker, presser, grønthøster, Vilmo gødningsspreder, universalvogn, malkemaskine. I laden står to kornsiloer med tilhørende blæsere.

Det er vel ikke noget særsyn at finde alle disse maskiner på en ejendom af denne størrelse, det lidt ualmindelige kommer man først til, når man ved, at Hans Enevoldsen har det princip, at tingene skal betales, efterhånden som de kommer på ejendommen, og alene dette – at det skal være betalt, når det kommer – siger os, at der

VÆLG EN HVILKENSOMHELST MOTORSÅV
 . . . OREGON-SÅVKAEDE, SVAERD OG DRIV-
 HJUL VIL FORBEDRE DENS KAPACITET.

Overalt påstår skovarbejdere, at intet kan måle sig
 med OREGON-kaeder, svaerd og drivhjul, når de
 vil opnå et jævnt savearbejde uden unødvendige
 ophold.

Denne overlegne ydeevne skyldes den uover-
 trufne kvalitet, som er indbygget i alle OREGON

produkter af OMARK, verdens største Fabri-
 kant af motorsavkaeder.

Få maximum kapacitet og fortjeneste ud af Deres
 motorsav. Spørg efter OREGON-produkter hos
 Deres forhandler—og De vil købe det bedste.

OREGON MICRO-BIT, MICRO-GUARD, CHIPPER-KAEDE
 OREGON SÅVSAERD — OREGON DRIVHJUL
 OREGON FILE OG VEDLIGEHOLDELSVAERKTOJ

OMARK INTERNATIONAL, LTD.

2100 S.E. MILPORT ROAD, PORTLAND, OREGON, U.S.A.
 ARENT JANSZON ERNSTSTRAAT 731, AMSTERDAM ZUID, HOLLAND
 FABRIKKER I DE FORENEDE STATER, KANADA, SVERRIG, AUSTRALIEN

FORD

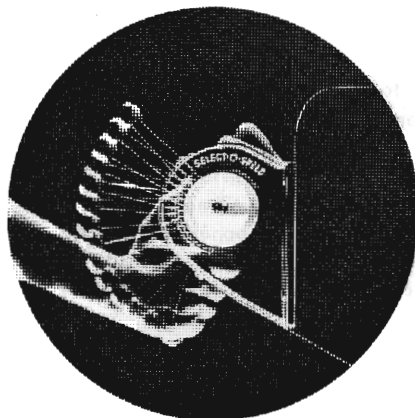
præsenterer:

en helt ny traktor serie

Her er simpelthen tale om en epokegørende landvinding for det mekaniserede landbrug. Med sine fire splinternye modeller lancerer Ford generelt den helt moderne traktorlinie - prægtige kvalitetstraktorer i vor tids brugsrigtige formgivning. Med en ny revolutionerende transmission sætter Ford for alvor fart over feltet. Med **Select-O-Speed** transmissionen er det nu muligt at skifte op og ned gennem alle 10 fremadgående gear - uden at standse - og uden at koble ud. De nye Ford traktorer byder det danske landbrug et væld af dejlige tekniske nyheder og løsninger, der gør arbejdet morsommere og langt mere effektivt. - Tal med Deres Ford-traktorforhandler om fremtidens traktorer - de nye Ford traktorer.

TRAKTORER

MASKINER

...få fart over feltet - skift mens De kører!

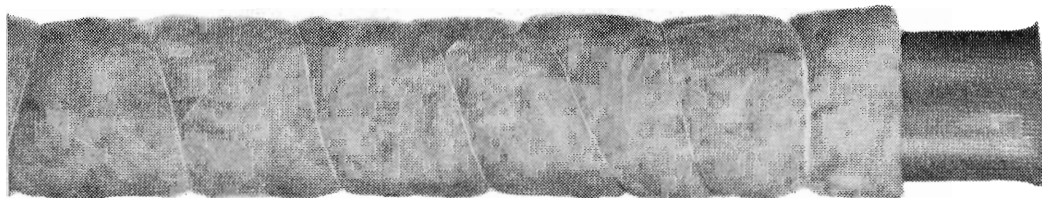
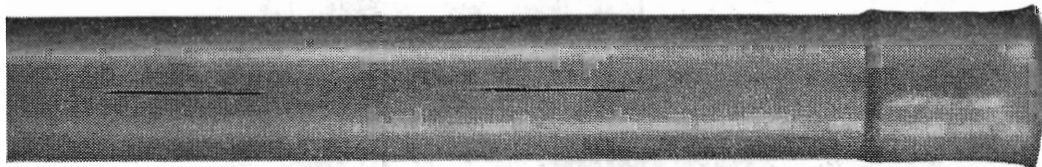
Gennem flere år har man i udlandet høstet særdeles gode erfaringer med PVC drænrør.

I 1962 optog vi produktionen af SANYL PVC drænrør, og i 1963 eksporterede vi over 1,5 mill. meter af disse drænrør, som opnåede den største anerkendelse på det udenlandske marked.

Det er derfor med glæde, vihermed introducerer det danske kvalitetsdrænrør SANYL på det danske marked, efter at bl. a. Det danske Hedeselskab har igangsat en række forsøg med SANYL drænrørene.

SANYL

DRÆNRØR

SANYL drænrørene er forsynet med 4 rk. slidsler med ca. 12 cm² perforering pr. mtr. SANYL drænrørene er forsynet med muffe, og samlingen bevirker, at rørene ikke kan forskydes for hinanden, ligesom det er muligt at rense ledningsnettet ved hjælp af tryk fra pumpe.

SANYL drænrørene er modstandsdygtige overfor angreb i selv meget aggressiv jord. Med SANYL drænrørene opnår man en hurtig nedlægning — således kan 4 mænd ved maskinnedlægning under gunstige forhold dræne 4—5 tdr. land om dagen.

SANYL drænrørene har ringe vægt og stor styrke — man kan således trykke røret fladt, uden det knækker

Vor servicevogn og servicemontør står til Deres disposition med vejledning.

SANYL drænrørene er fritaget for oms.

Forlang specialbrochure og prisliste tilsendt.

SKANDINAVISK AKRYL INDUSTRI VIBY SJÆLLAND

TELEFON (03 393) *300

har været en sund økonomi på gården gennem tiderne, og vi finder da også, at den faste gæld på ejendommen er nøjagtig af samme størrelse i 1964 som i 1920, nemlig ca. 19.000 kr. Driften på ejendommen har således været i stand til at betale byggeri, udvidelse af besætning, indkøb af maskiner, opdyrkning og plantning.

Af andre oplysende tal kan nævnes, at den skattepligtige formue er 150.000 kr. og at bygninger og løsøre er forsikret for 300.000 kr. Handelsværdien af ejendommen anslås til at være omkring 370.000 kr.

Da Hans Enevoldsen ikke fører et egentligt regnskab over landbruget, kan man ikke få et nøjagtigt billede af økonomien i omsætningen, men det kan nævnes, at der i 1963 blev leveret:

80.000 kg mælk
100 svin
20 kreaturer til slagtning

og at der normalt sælges kartofler for 4 a 5000 kr. om året.

Kornavlen har det sidste par år ligget på 500 tdr., og med den mælke- og kvægproduktion, der er nævnt, ligger det lige for, at også avlen af græs og roer er meget stor (ved et besøg på ejendommen den 16. juni 1964 havde Hans Enevoldsen et areal sukkerroer, der kunne lukke rækkerne).

Hans Enevoldsen var fra barnsben vant til hedeopdyrkning, og det har for ham været en ganske naturlig ting, at heden skulle forvandles til frugtbar agerjord, for en fremmed kan denne opgave se håbløs ud, for hedeopdyrkeren er det kun en opgave, som skal løses.

Hedeopdyrkingen kræver sin mand, men skal det virkelig lykkes i alle måder, så kræver det ikke alene sin mand, det kræver hele familiens indsats, og det er da også karakteristisk for Hans Enevoldsens familie og andre hedeopdyrkeres familie, at alle er med i arbejdet, at man samtidig som her hos Hans Enevoldsens har været i stand til at dyrke et harmonisk familieliv – trods sliddet – gør kun arbejdet så meget mere anerkendelsesværdigt.

H. S.

Nye plantagearealer

1. distrikt:

3645 A. *Skaarups plantage*, 6,2 ha. Dronninglund sogn, Hjørring amt.
Ejer: Købmand K. Skaarup, Hasseris.

2. distrikt:

3632 A. *Stadsborg hede*. 129,5 ha. Marie Magdalene sogn, Randers amt. Ejer: Løvenholmfonden, Auning.

3642 A. *Hjortkær*, 9,9 ha. Ørsted sogn, Randers amt. Ejer: Ingeniør C. M. Reeholm, Randers.

3652 A. *Folevad plantage*, 13,7 ha. Thorsager sogn, Randers amt. Ejer: Købmand A. Enevoldsen, Rønde.

3. distrikt:

3638 A. *Lyngkær plantage*, 31,0 ha. Karup sogn, Viborg amt. Ejer: Professor P. Moltesen, Birkerød.

4. distrikt:

3637 A. *Tollund plantage*, 14,7 ha. Funder sogn, Viborg amt. Ejer: Konsulent J. Søndergaard, Silkeborg.

3644 A. *Halle Ege plantage*, 37,0 ha. Nr. Snede sogn, Skanderborg amt. Ejer: Jens Gert Andersen.

3647 A. *Grove plantage*, 26,1 ha. Grove sogn, Ringkøbing amt. Ejer: Direktør J. Rysgaard, Fløystrup pr. Beder.

3653 A. *Allingkloster*, 138,5 ha. Svostrup sogn, Viborg amt. Ejer: Grevinde Vibeke Knuth, Vosnæs pr. Løgten.

3654 A. *Grønbæk plantage*, 28,3 ha. Grønbæk sogn, Viborg amt. Ejer: Særboet efter afd. skovejer J. Pagh Jensen, Allingkloster.

3641 A. *Bryholt plantage*, 23,4 ha. Bording sogn, Ringkøbing amt. Ejer: Direktør J. L. Bryholt, Søllerød.

5. distrikt:

3651 A. *Nyskoven*, 25,1 ha. Rind sogn, Ringkøbing amt. Ejer: Fabrikant Ernst Kristensen, Herning.

6. distrikt:

3634 A. *Ure Mark*, 18,7 ha. Brande, Vejle amt. Ejer: Brande Ungdoms Plantageforening, Brande.

3648 A. *Mamrelund plantage*, 10,5 ha. Givskud, Vejle amt. Ejer: Forpagter A. G. Madsen, Jelling.

8. distrikt:

3636 A. *Varde aa*, 22,9 ha. Næsbjerg sogn, Ribe amt. Ejer: Landsrets-sagfører P. J. Pedersen og skovrider C. Philipsen, Guldager.

10. distrikt:

3640 A. *Porsebjerg plantage*, 67,0 ha. Nr. Omme sogn, Ringkøbing amt. Ejer: Fuldmægtig Poul Krap, Aarhus.

3646 A. *Onstrup plantage*, 18,9 ha. Ørre sogn, Ringkøbing amt. Ejer: Civilingeniør O. Kier, Aarhus.

12. distrikt:

- 3633 A. *Svinhøj plantage*, 25,5 ha. Arrild sogn, Tønder amt. Ejer:
A/S Plantningsselskabet Sønderjylland, Skærbæk.
- 3649 A. *Rensmark plantage*, 10,6 ha. Burkal sogn, Tønder amt. Ejer:
A/S Plantningsselskabet Sønderjylland, Skærbæk.

14. distrikt:

- 3639 A. *Ettrup plantage*, 70,5 ha. Fjeldsø sogn, Viborg amt. Ejer:
Landsretssagfører Carl Christensen, Hornslet.
- 3643 A. *Blære plantage*, 14,6 ha. Ajstrup sogn, Aalborg amt. Ejer:
Boet efter hofjægermester Axel Tesdorff, Gjedsergaard pr.
Marrebæk.

15. distrikt:

- 3635 A. *Hvarre Slotsgaard plantage*, 12,5 ha. Vebbestrup sogn, Aalborg amt. Ejer: Gaardejer Carl Pedersen, Skibsted pr. Kongerslev.
- 3650 A. *Smedebakken plantage*, 16,5 ha. Støvring sogn, Randers amt.
Ejer: Støvringgaard kloster, Randers.

Som tillæg til ældre plantager er kommet følgende arealer:

2. distrikt:

- 3546 A. *Glarimestergaarden plantage*, 10,2 ha. Marie Magdalene sogn,
Randers amt. Ejer: Løvenholmfonden, Auning.

6. distrikt:

- 1794 A. *Tornekrog*, 4,1 ha. Sdr. Omme sogn, Vejle amt. Ejer: Gård-
ejer Gunnar Nielsen, Skovsende, Sdr. Omme.

7. distrikt:

- 1936 A. *Liegaard*, 32,1 ha. Egtved sogn, Vejle amt. Ejer: I/S Liegaard,
Egtved.
- 1537 A. *Rosdam plantage*, 15,5 ha. Randbøl sogn, Vejle amt. Ejer:
I/S Liegaard, Egtved.
- 45 A. *Høllund Søgaard plantage*, 27,4 ha. Lindknud sogn, Ribe amt.
Ejer: A/S Høllund Søgaard.

12. distrikt:

- 2939 A. *Nybo plantage*, 17,1 ha. Løgumkloster landsogn, Tønder amt.
Ejer: A/S plantningsselskabet Sønderjylland, Skærbæk.

14. distrikt:

- 1133 A. *Røggelhøj plantage*, 0,8 ha. Strandby sogn, Aalborg amt. Ejer:
Sparekassedirektør Chr. Husum, Ranum.

15. distrikt:

2490 A. *Vegger plantage*, 3,7 ha. Veggerby sogn, Aalborg amt. Ejer: Hedeselskabet.

Ovenstående omfatter i alt 771,6 ha nye plantager og 110,9 ha som tillæg til allerede oprettede plantager.

Fra en vestjydsk hedegård

Af prof. C. Raunkjærs erindringer.

(Fortsat)

Tykmælk.

Om Sommeren blev der ofte sat Mælk hen til Tykmælk. Naar den var færdig, blev den strøet med et tykt Lag revet Rugbrød med lidt Puddersukker over. Ofte spistes den som »Kjørøm«: efter at det revne Brød var hældt paa sammen med noget Puddersukker eller Sirup rørtes det hele rundt med en Ske til en ensartet Masse, denne Ret var meget yndet. Naar den kom op fra den kolde Mælkestue, var den meget lædskende paa en varm Sommerdag.

Fisk.

Midt inde paa Vestjyllands Hede var der ikke Adgang til at faa fersk Fisk. En Gang imellem at fange en af de Par Smaagedder og Aal, der fandtes i Mergelgrav og Bæk, var kun Leg og Sport. Men der var en anden Maade, paa hvilken vi fik Fisk bragt i Gaarde ogsaa til Vinterbrug. Det skete om Foraaret, enten gennem Bud eller ledet af Skøn over Vejret som Fiskevejr, kørte Far en skønne Dag den lange Vej til Nymindegab efter et Læs Fisk; det kunde ske, at det var en uheldig Dag, saa at han ingen Fisk fik eller dog kun meget lidt, men som oftest kom han tilbage med saa mange Fisk, som der kunde være i Vognen. Det var en Fest, ogsaa fordi det skete, at han havde et Par store Sneglehuse med. I de forskellige Slags Fisk og Arbejdet med at gøre dem i Stand var noget ganske nyt for os. Først og fremmest var der Hvingler (Kuller) og store Vesterhavstorsk (Taask), men der kunde ogsaa være enkelte Rokker, hvis Kød vi for Resten ikke syntes saa godt om, undertiden desuden en Del smaa Rødspætter (Skuld) og enkelte andre Smaafisk, som var bleven taget med for Sjældenhedens Skyld.

Naar Far var kommen med Vognen fuld af Fisk, blev der meget at bestille. Hovederne skulde skæres af, og Fiskene skulde skæres op, renses og flækkes saa meget paa Indersiden og Ryggen, at det hele

kunde bredes ud som en Flade, saa at Fisken lettere kunde tørres, thi vel fratoges der først saa meget, som man mente, man kunde naa at faa spist i fersk eller grønsaltet Tilstand i den følgende første Tid, men det meste skulde dog behandles saaledes, at det efter at have ligget nogen Tid i Salt kunde tørres og derpaa opbevares til Vinterforraad. Rødspætterne blev efter at have ligget i Salt i nogen Tid hængt op til Tørring paa Muren eller paa en Snor. Naar de skulde bruges, blev de først godt ristede over Ilden. Efter at Finnerne var klippet af, spistes de til Smørrebrød. Var de godt ristede, kunde næsten alt, ogsaa Benene spises. De smagte godt, men var i Regelen meget salte, man tørstede snart efter at have spist »Skuld«.

Hvilling og Torsk, som der var mest af, tog det temmelig lang Tid at faa saa godt tørrede, at de kunde opbevares paa Loftet til om Vinteren, især de store Torsk tog det lang Tid med at faa tørre. Denne Bestilling tilfaldt især os Drengene, og der var ikke saa lidt at passe. Den vaade, af Saltkarret optagne Fisk skulde ligge og tørre paa Brædder, især Vognfjælen blev taget i Brug, og hvad der ellers var af Brædder og afløftede Døre. Paa disse Ting blev de flækkede Fisk bredt ud i eet Lag, senere skulde de vendes, og om Aftenen skulde de stables sammen i Bunke, der dækkedes saaledes til med Brædder, at Regn og Dug ikke kunde gøre dem fugtige. Næste Dag, hvis det var tørt Vejr, skulde Fiskene bredes ud igen og senere vendes – og saaledes maatte vi i længere Tid fortsætte fra Dag til Dag, før Fisken blev tør nok til Opbevaring.

Dette var kun lidt om Fisk – alment og fattigt, men tænk paa de mange forskellige slags Fiskearter, hvorledes de saa ud, og Grønsværet med Græs, Blomster og Sten, Luften, Vejrets Veksling, Himlen og Skyer – hvilken Rigdom af bestemte Enkeltting, hvis Mindværdi ikke kan beskrives.

Jagt.

Skønt Fars Jagtudbytte ikke avgav nævneværdig Bidrag til Hjemmets Forsyning med Føde, skal det dog omtales her, fordi det alligevel i Tiden gav nogen Afveksling i den daglige, ensformige Levevis, og saa desuden fordi saa mange Billeder fra min Drengetid er knyttet til denne Jagt. Far var en ret ivrig Jæger, men det gav sig kun Udslag paa de Tider af Aaret, hvor Gaardens Drift ikke lagde fuld Beslag paa hans Tid, og da især om Vinteren. Han fortalte os om, hvorledes han og andre i hans Ungdom havde ligget om Natten paa et bestemt Sted i Heden (ved Skodborghus?) syd for Østergaard for i Dagningen at skyde Urfugle, naar de samledes paa Skoggerpladsen. Med den slags Jagt var det jo ikke saa sært, at Urhønsene blev udryddede. I min Drengetid fandtes der ingen Urhøns i Egnen,

nu er de vist igen indvandrede, i Ly af Plantagerne. Men der var Agerhøns paa vore Marker, og om Efteraaret skød Far en Gang imellem et Par Agerhøns, en sjælden Gang en Hjejle, en Sneppe eller en Vildand. Harer, hvoraf der var en Del, blev kun skudt om Vinteren, men iøvrigt var der i Egnen enkelte ivrige Jægere, saaledes »æ Blytækker« i Strellev, der jagede saa godt som hele Aaret og, hvad der vakte Harmen, med Mynde. Naar en Mynde havde jaget en Hare op, søgte den at indhente denne i Løb og bide den ihjel, det kunde undertiden vare længe, før Mynden indhentede Haren, der kendte alle for den gunstige, men for Mynden mindre gunstige Smutveje, ja ofte indhentede Mynden først Haren, naar denne styrtede af Udmattelse, det var grimt at være Vidne til og ophidsede os alle. Jeg mindes en Dag, at en Mynde forfulgte en Hare frem og tilbage over Markerne, hvor Haren brugte al sin Opfindsomhed for at undgaa Forfølgeren ved at gøre Brug af sit Kendskab til Terrænforholdene. To Gange kom de tæt forbi Gaarden, saa blev Far saa ophidset, at han sprang ind og rev Bøssen ned fra Bjælken for at skyde den stakkels Hare eller Hunden – hvad han jo havde Lov til – hvis de tredie Gang kom forbi, men de kom ikke. Senere blev der dog vist sat en Stopper for disse dyreplagende Jagter med Mynde.

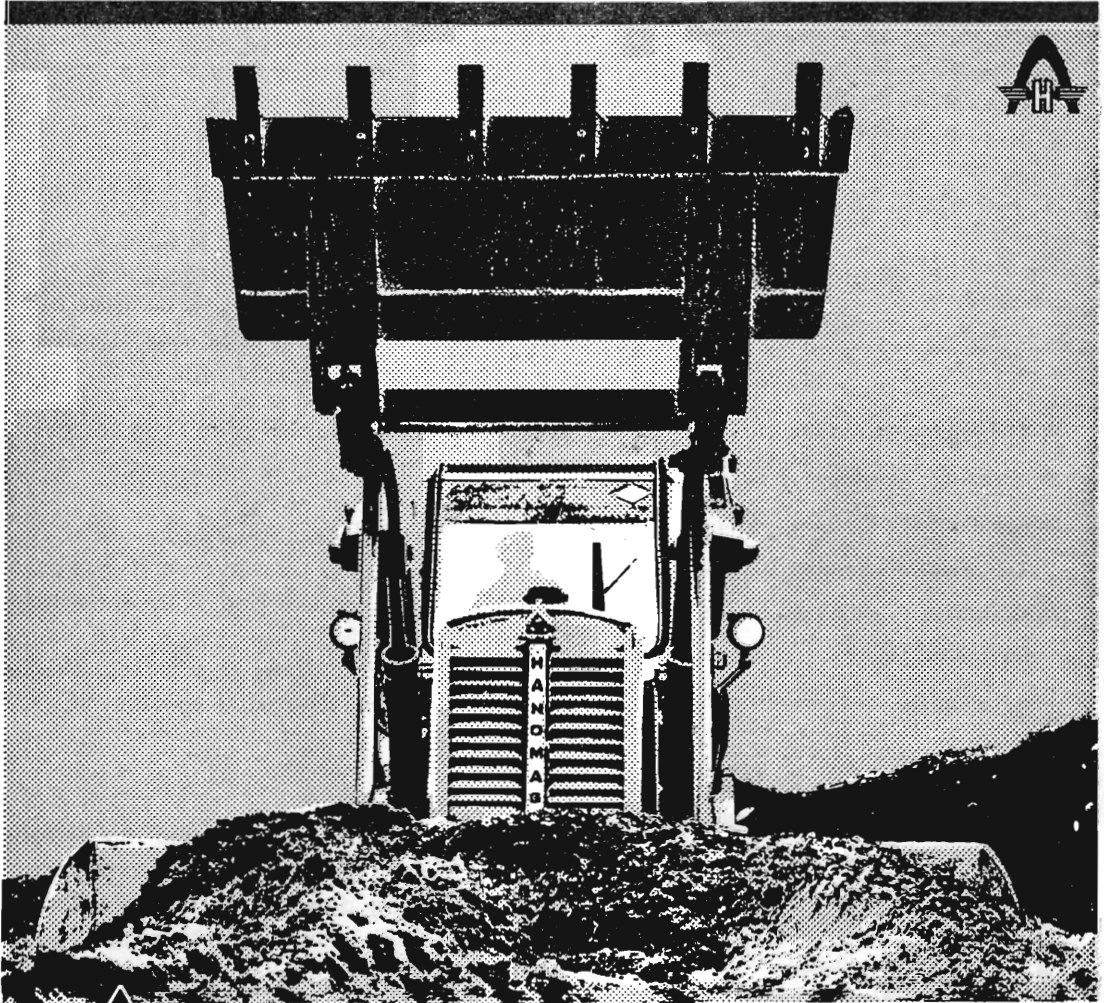
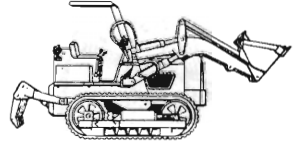
Fars vigtigste Jagt var Harejagten om Vinteren, naar der var Sporsne. Vaagnede vi en stille Vintermorgen, efter at der om Natten var faldet et godt Snelag, som overalt dækkede Jorden, gik Far fra Morgenstunden ud paa Jagt. Fandt han i den nyfaldne Sne et Harespor, fulgte han det indtil det Sted, hvor Haren havde taget Afspring, dette sker paa den Maade, at Haren efter først at have løbet nogle Gange frem og tilbage løber fremefter i nogle meget lange Spring, saa lange som muligt, og saa løber den paa sædvanlig Maade igen et kortere eller længere Stykke, og saa lægger den sig til Hvile. Undertiden lægger den sig dog ikke, før den har taget Afspring endnu en Gang eller flere Gange. Terrænet har måske ikke passet den. Paa denne Maade søger Haren at unddrage sig mulige Fjender, der følger dens Spor. Paa Grund af de lange Afspring taber de Sporet, og desuden sker det ogsaa, at Haren i Tide bliver opmærksom paa Forfølgerne, der løber omkring for at komme paa Sporet igen. Man kan ofte komme til at følge et Harespor meget længe, før man ser nogen Forandring i Sporet, og naar Far kom træt hjem fra Jagten, fortalte han ofte om de lange Strabadser frem og tilbage over Markerne og de store Heder, før han kom til det Sted, hvor den Hare, hvis Spor han havde fulgt, havde taget Afspring. Naar man saa endelig var naaet til et saadant Sted, maatte man straks staa stille og varsomt spejde til alle Sider, om man muligt kunde faa Øje paa den hvilende Hare i Nærheden, at den ikke skulde løbe, før

HANOMAG

**ALSIDIG OG
HURTIG I
VENDINGEN**

HANOMAG K4L, 38 HK læsemaskine på larvebånd med standardskovl 0,41 m³ sparer tid og penge ved de sidste afpudsningsarbejder, normalt udført som dyrt håndarbejde. Det rigtige forhold mellem motorydelse, vægt og tyngdepunktets placering betyder stor arbejdsydelse både med skovl, dozerblad og bagmonteret opriver. Med en egenvægt på 4,6 t kan den hurtigt transporteres på almindelig lastvogn fra den ene arbejdsplads til den anden. Som dozer K4E har den en skubbekraft i 1. gear på 4,300 kg.

**De får mere for pengene med en
HANOMAG fra Pedershaab**

**PEDERSHAAB
MASKINFABRIK A/S**

BRØNDERSLEV, tlf. (0881) 450 - AALBORG, tlf. (081) 274 55 - AARHUS, tlf. (061) 314 00 - KØBENHAVN, Herlev, tlf. (01) 94 70 66

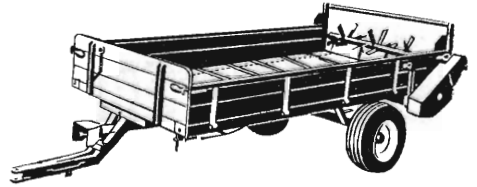
DET ER GODT AT VÆRE KØRENDE... MEN
DET ER BEDRE AT VÆRE SOLUS-KØRENDE

SOLUS

KOMBI VOGN

— et moderne middel til rationel drift!

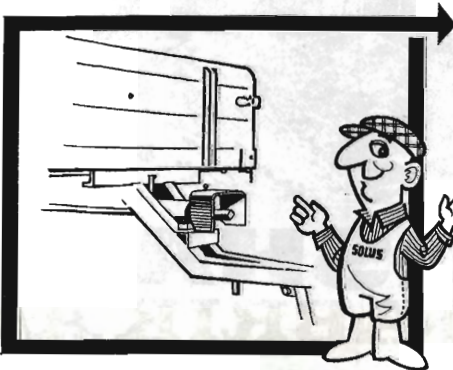
SOLUS-KOMBI er læsset med fordele, når den kører ind i Deres gård. Den er nemlig mere end blot en vogn - den er en hel maskinpark, som De kan bruge til utallige formål — !

- Staldgødningsspredning
 - Spredning af mergel og pulverkalk m. m.
 - Hjemkørsel og aflæsning af ensilage
 - Roekørsel med automatisk aflæsning
 - Høstkørsel og kørsel af korn fra mejetærsker
- og mange andre formål.

SOLUS-KOMBI kan — uden brug af værktøj — hurtigt ommonteres fra det ene formål til det andet.

SOLUS-KOMBI er robust og kvalitetssikker og alligevel handy at manøvrere. Begge sider og bagsmæk kan slås ned — en af de store fordele.

Spredetromlen trækkes af præcisions rullekæpe. En indlysende fordel, som kun SOLUS KOMBI har.

SOLUS-KOMBI's kraftoverføring er med $1\frac{3}{8}$ " standardj manganot, som på traktorens kraftudtag, og den med maskinen leverede mellemkobling er med lynlås i begge ender, hvilket sikrer en hurtig og solid montage eller omstilling.

H. SØNDERBY & CO. TARM · TLF. (0724) 333

man kom den paa Skudvidde. Saa man den ikke, begyndte man vagtsomt at vandre omkring i Nærheden, saa skete det maaske, at Haren var den mest vagtsomme og løb, før man kom den tilstrækkelig nær. Saa maatte man fortsætte langs det nye Spor, indtil man kom til Stedet, hvor Haren atter havde taget Afspring og lagt sig, eller den havde slet ikke lagt sig, men fortsat Løbet efter Afspringet. Ved at gaa i Kreds fandt man saa Sporet igen og fulgte det, indtil man kom til det næste Afspringssted, saaledes kunde man vedblive at følge Haren i Timevis, men saa kunde det ogsaa ske, at Ihærdigheden og Anstrengelserne lønnedes med en skudt Hare. Og saa søgtes der efter nye Spor, hvis man ikke var for træt af den trælsomme Vandring. Det skete, at Far kom hjem ikke alene med een, men med to, ja tre skudte Harer.

Det var et spændende Øjeblik, naar Far kom hjem efter en saadan Jagt. Havde han intet faaet, var han jo nok skuffet, men havde alligevel noget at fortælle om Turen. Havde han været heldig, var han oprømt og havde endnu mere at fortælle. Og saa skulde vi jo se nærmere paa Fangsten; det var en stor oplevelse de første Gange, da jeg endnu ikke havde set en Hare nærved; jeg var nysgerrig efter at se og røre ved den, men samtidig ængstelig, og lidt nedtrykt ved Tanken om, at den lille Hare ikke mere skulde springe ind i Rugen eller i fuld Fart pile hen over Heden, saaledes som jeg undertiden havde set, naa jeg flyttede Kreaturerne i Heden.

Det daglige Brød.

Jeg har nu fortalt om, hvorledes Føden skaffedes tilveje og skal derefter kort omtale Fødemidlernes Fordeling i det daglige Liv. Jeg er ikke sikker paa, hvad Folkene fik de tidlige Sommermorgener, før de mellem 4-5 drog til Engene, men noget maa de vel have faaet, formodentlig kogt Mælk eller Kaffe med Smørrebrød, da de først ved Syvtiden fik deres Davre. At slaa Græs i to-tre Timer paa fastende Hjerte var vel dog lidt for drøjt. Ellers var Davren (æ Dower) gennem hele Aaret det første Maaltid. Den Davre, der om Sommeren blev bragt ned i Engen til Høstfolkene, har jeg omtalt, den var vist noget bedre end den sædvanlige.

I Sommertiden faldt Davren omkring ved 7-Tiden, om Vinteren en Timestid senere. Om Vinteren var det derfor ikke nødvendigt, at der mellem Davren og Middagsmaden indskødes et Mellemmaaltid, Formiddagsmældmaden, som Tilfældet var det om Sommeren. Davren i Hjemmet var vel ikke altid ens, men een Ret var almindelig, nemlig Mælkegrød, der bestod af Resten af Surgrøden fra den foregaaende Aften. Grøden var kold og deltes med en Ske i mindre Stykker. Mælken var om Vinteren varm, om Sommeren kold. Forud

for denne eller en lignende Ret fik man Meldyppelse i en Stegepande med røget Flæsk, skaaret i Tærninger, med Brød til eller tillige ituskaarne i Dyppelsen opvarmede, kogte Kartofler, der var levnedede fra den foregaaende Dag. I den Tid af Aaret, da Dagene var lange, saa Formiddagsmældmaden var nødvendig, bestod denne blot af Rugbrødsrundenommer med Smør med Paalæg af Spegepølse, røget Faarelaar, Appetitost (Beddewaast) eller almindelig Ost. Eftermiddagsmældmaden, som man fik baade Vinter og Sommer, og som spistes ved Firetiden, var sammensat paa samme Maade.

Middagsmaden (æ Unnen), der spistes Kl. 12, bestod af to Retter Mad. Formaden var meget almindelig en Pande med stegt røget Flæsk, undertiden tillige med Skiver af Spegepølse, eller Ribben af Bedesider med et tykt Lag af Kød og Fedt. Naar dette var gennemstegt og taget af Panden, blev denne fyldt med Meldyppelse (Duels). Naar denne havde kogt tilstrækkeligt, blev Panden sat paa Bordet i Regelen tilligemed et Fad varme kogte Kartofler. Af det stegte fik hver sin Portion tildelt, men alle dyppede Kartoflerne i Saucen i samme Pande. Flæsket, o. s. v., skæres i Stykker paa Skærebrædter af Træ, disse var lange, smalle, c. $\frac{1}{2}$ Tomme tykke. I den ene Ende var de afrundede, og her var der et Hul, saa at de kunde hænge paa et Søm i Køkkenet, naar de efter Maaltidet var bleven vaskede og tørrede. De var saa lange, at 2-3 kunde benytte samme Brædt. Der benyttedes derfor i Regelen kun tre, en kort ved Bordenden, en lang paa hver Side. Efterretten var oftest Grød (Byg-Boghvede) eller Velling eller Øllebrød, undertiden Mælkoggrød eller Mælkogbrød. Alle spiste af samme Fad, der spistes med Hornskeer.

Dagens sidste Maaltid, »æ Næder« (Nadveren) spistes om Vinteren vistnok ved 7-8 Tiden, om Sommeren meget senere, nemlig naar Dagens Arbejde var hørt op, hvilket i Høsttiden ofte først skete ved 10-11 Tiden om Aftenen. Baade Vinter og Sommer bestod »æ Næder« af Surgrød og Mælk. Surgrøden, der bestod af store (hele) Byggryn kogt i Kærnemælk, skulde koge meget længe, flere Timer, før Grynene blev møre. Den blev bragt i Kog tidlig på Dagen. Naar den saa havde kogt i nogen Tid paa Ilden, svøbtes Kogekarret ind i et Klæde og anbragtes under Dynen i en Seng, hvor den kogte videre som i en Høkkasse. Den kogtes, som saa meget andet, i en sort, buget Jydepotte. Medens den stod paa Ilden, maatte der tit røres i den med »æ Madspejl«, et langt, fladt Redskab af Træ. Hvis man ikke passede at røre i den, blev den sveden. Forresten holdt vi, eller idetmindste jeg, af lidt sveden Grød, desuden blev der, hvis Grøden da ikke brændte alt for meget paa, en dejlig, brun Skorpe paa Bunden af Gryden. Denne Skorpe, »æ Skower«, smagte godt, og det var derfor meget efterstræbt at faa Lov til at skrabe Gryden, hvilket derfor gik paa Omgang.

Foruden de Middagsretter, som ovenfor er omtalt, skal her desuden nævnes nogle andre, som vi ikke saa sjælden fik: Grønkaal og Ærter med Kød og Flæsk, saltet Fisk (Torsk, Hvilling) med Mel-sauce og Kartofler, en Pande fuld af Æggecake, hvori der var Skiver af stegt, røget Flæsk og i Smør stegte Brødskiver. En yndet Ret var »æ stour Klump«, der var en Melbudding, der kogtes i et Sammenbundet linned Klæde, der hang ned i det kogende Vand. Den skares i Skiver og dyppedes i en Smørsauce med Sirup og Flæsketerninger i. Levnedes der noget af denne Budding, blev Skiverne næste Dag varmede og brunede i Smør paa Panden, det smagte storartet. I Slagetiden kom der nogle andre Retter til, saaledes Kødsuppe med fersk Kød til, endvidere Finker, Blodsuppe og noget, der kaldtes Sursteg; disse tre sidste Retter holdt jeg ikke af, med gule Ærter gik det noget bedre, især hvis de ikke var kogt for meget ud. Det kunne være svært nok at komme igennem et saadant Maaltid, som man ikke holdt af, thi hvis Far mærkede det, blev der skændt paa os, og vi kunde risikere at blive tvunget til at spise, vi maatte ikke være kræsne; ved Finkerne, der var en sur Suppe kogt paa ituskaaren »Indmad«, Hjerte, Nyrer, Lever o. s. v., kom det an paa at fiske de fastere Terninger, thi dem kunde jeg bedst faa ned.

Undertiden vankede der ogsaa Sødsuppe med Kanel, Svedsker og store Byggryn, og Pandekager eller Vafler eller Æbleskiver. Pandekagerne blev bagt paa den almindelige Stegepande, de var tykke, men meget velmagende, vi fik Smør og Sirup paa dem. Vi havde baade Vaffeljern og Æbleskivepande, som jeg ikke sjeldent har været med til at betjene. Disse Retter fik vi især i Høsttiden, naar en Sædart var ophøstet, saa var der »Opskyver«, og naturligvis naar hele Høsten var forbi.

Juleaften og Nytaarsaften fik vi i Regelen kogt, røget Flæsk, røget Svinehoved, Kødpløse o. s. v., og hertil Grønlangkaal.

Klæder og Sko.

Ogsaa med Hensyn til Klæder hvilede Gaarden væsentligt i sig selv, endog det vigtigste Raastof, Ulden, frembragtes inden for Gaardens Grænse. Hør og Bomuld maatte derimod købes, Hørret i Form af raa Materiale, som vi selv heglede og spandt. Bomuld købtes i spunden Tilstand (Tvist). Farvningen besørgede Mor for en Del selv, noget blev farvet hos Farveren. Vævningen foregik hos den stedlige Væverske, Stine Thysses i Rajrup, hvorhen jeg flere Gange har fulgt Mor for at hjælpe hende med at bære Garnet.

Ulden var det vigtigste Raaprodukt til Klæder, dette skyldtes dels det barske Klima, til hvilket Uldklæder passede bedst, dels det Faktum, at Ulden kunde man selv frembringe inden for Bedriften.

Beklædningen var Vinter og Sommer væsentlig den samme, Forandring skete væsentlig ved, at man, efterhaanden som det blev varmere kastede det ene Klædningsstykke efter det andet, saa at man til sidst gik i det mindst mulige, hvilket for Mandens Vedkommende og Drengens Vedkommende var Skjorte og Benklæder.

Mændenes og Drengenes fuldstændige Beklædning bestod af: 1) Skjorte af hjemmelavet grovt Hørlærred, 2) uldne, hjemmestrikede, lange Strømper, der holdtes fast med et lidt nedenfor Knæet til Strømpen fastsyet Strømpebaand, dette var hjemmevævet ved Hjælp af »æ Sjaald«. I den varme Tid afløstes Strømperne af Stunthoser (»æ Stumphueser«), der adskilte sig fra Vinterstrømperne derved, at de foruden det lange Strømpekaft kun havde en trekantet strikket Forlængelse, der dækkede Fodens Overside, fæstet ved en Strop omkring den store Taa eller den lange Taa, og yderligere holdt fast af en helst af Læder dannet Rem ned omkring Fodens Underside, der ellers var bar. Naar det blev rigtig varmt, lagde man ogsaa Stunthoserne bort, og Bukserne smøgedes (støpedes) op til Knæet. Dernæst 3) Benklæder, 4) Vest og 5) Trøje eller Frakke, alt af mørkt hjemmelavet Vadmél. Frakke eller Trøje brugtes kun, naar det var koldt, og naar man skulde i Besøg, for Drengenes Vedkommende, naar de skulde i Skole. Vesten var knappet helt op i Halsen. 6) Da man til daglig i Almindelighed ikke gik med Trøje eller Frakke, maatte man udenpaa Skjorten have en Undertrøje af mørkere Stof; jeg husker at Fars Trøjeærmer var snævre og ret tykke, de yngre Mænds Trøjeærmer var vide, disse Undertrøjer var vist i Regelen af blaastribet Bomuldstøj. 7) Om Halsen havde man et købt Halstørklæde, der dog ikke brugtes i den varme Tid, til Fæst skulde det helst være af sort Silke eller dog et silkelignende Stof. Naar man om Vinteren skulde ud, saaledes ogsaa naar vi skulde i Skole, havde man om Halsen en lang af Uldgarn strikket Halsklæde (æ Mundkle), der vikledes et Par Gange om Halsen og var så bredt, at det ogsaa kunde trækkes op om Ørerne. 8) paa Hovedet Kasket eller strikket Hue. Far havde til Vinterbrug, især naar han skulde uden for Hjemmet, en laadden Hue, der var slaæet op bagtil, men fortil gik ud i en Skygge, ovenfor hvilken der hang et Par smaa Kvaeste. Kasketternes Skygge var en skraat fremadrettet blank Læderskygge; særlig ønsket af os Drengene var en ny Kasket med lige udstaaende blank Skygge, som var i Mode en Tid. 9) Om Vinteren havde vi uldne, strikkede Muffedisser; til Stads vilde vi meget gerne have blanke Voksdugsmanchetter, der kom i Mode samtidig med den lige udstaaende Kasketskygge, de var ikke behagelige, men som sagt stærkt eftertragtede; men hverken Far eller Mor syntes om disse Nymodens Flotheder; det samme gjaldt Spørgsmaalet om at faa

Nu kan alle danske landmænd komme på højde med landmænd i det øvrige Europa, hvad angår

Moderne fodring af kvæg- og svinebesætninger!

Det nye *Pindstrup produkt*: LYPI FODERPILLER fremstilles af frisk græs og lucerne og indeholder i rigt mål:

protein
råfedt
vitaminer
mineralsalte
mikronæringsstoffer

som er så vigtige for dyrenes trivsel og sundhed.

Foderet egner sig til både kvæg- og svinebesætninger samt til høns og kaniner. Der opnås ved dette foder:

god sundhedstilstand
betydeligt bedre drægtighed
hurtig og naturlig vækst
bedre kødkvalitet
normal slagtevægt af grise uger tidligere
- og mange andre fordele -

Foderpillefabrikken LYPI's produkter:

Græsgrønmel - Græsgrønmelspiller

Lucernegrønmel - Lucernegrønmelspiller

forhandles direkte af korn- og foderstofforretninger

Et Pindstrup produkt

**Pindstrup mosebrug
savværk og emballagefabrik**

v/ Jøhs F. la Cour

Pindstrup, telf. (061 - 95911) 1/13.

AARHUUS PRIVATBANK Stiftet 1871 ÅRHUS KØBENHAVN

Kjellerup Betonvarefabrik ved J. T. Birk
Telefon Kjellerup 45 - Efter kl. 17: Telefon Rødkjærsbro 14
Fører kun \triangle mærkede varer
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk
ved C. M. Christiansen, Århus. Fabrikation af
Telefon: Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12 jordbrugskalk og
foderkridtmel

Rødkjærsbro Cementvarefabrik v J. T. Birk
Telefon Rødkjærsbro 14
FORLANG TILBUD Fører kun \triangle mærkede varer
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager.

Omhyggeligt behandlede **skovplanter**
i værdifulde provenienser
Danplanex
Planteskoler A/S · Rødekro · Tlf. (046) 62933*

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker
Specielle emner efter opgave Alt i betonvarer efter D. S. 400
Ringkøbing Cementvarefabrik Tlf. 601 - 602 N. Skytte
Videbæk Cementvarefabrik · Tlf. 214

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/s MARIUS ØDUM
Randers, telefon (064) 20400
Betonvarer
efter Ingeniørforeningens normer

Bjerringbro
Cementvare-
fabrik ved Th. Petersen
Telefon (076 1) Bjerringbro 111

Alle \triangle mærkede rør
imprægnerede og
uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Hammerum Herreds
Spare- og Laanekasse

Telf Herning (071 1) 3733 (fl lin.)

Kontortid:
Mandag-Torsdag 10-12,30 og 14-17
Fredag tillige 18,30-19,30
Lørdag 10-12,30

Markvan-
dingsanlæg

fra Gudenås Fabriker, Silkeborg, Virklund
Brochure og prisliste sendes gerne

Aktieselskabet
L. HAMMERIC & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 · Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Århus

ALT I CEMENT **VARE**

Vi kan levere rør i alle
måle størrelser efter
bestilt nummer.
Høje leverings- og
betjenings-

SILKEBORG
CEMENTSTØBERI

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor Ølgod · Telf. 58 og 458

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Vesten lidt nedskaaren i Halsen, og saa at faa Pladsen opfyldt med en sort, stukken, løs Krave til at knappe i Nakken; en saadan Krave fik vi til sidst til Stads, men Flip var der ikke Tale om at faa. 10) Fodtøjet (Træsko, Træskostøvler, Støvler, Sko, Klodser) vil senere blive lidt nærmere omtalt.

Kvindernes Beklædning kan jeg ikke gøre helt Rede for. Inderst bar de en Særk af Hørlærred, om Livet en »Bul«, svarende til et Korset, hægtet foran eller lukket med en Snørelidse. Strømperne var som Mændenes Vedkommende lange Uldstrømper, derefter een eller to uldne Underskørter, og yderst en Kjole, desuden et Forklæde af Bomuldstøj. Naar de var ude eller det var koldt, havde de et Bomuldsklæde om Hovedet, desuden et Klæde om Halsen, bundet paa forskellig maade, derover, hvis det var koldt, et stort, strikket, uldent Skulderklæde. Skulde de i By, til Kirke o. s. v., havde de Hat, men dennes Beskaffenhed husker jeg ikke. Kun husker jeg, at Mor i saadanne Tilfælde bar Kyse med en hvid, kruset Strimmel under Skyggekannten og med Baand til at binde ned om Hagen. I min første Drengetid havde Far og Mor Chenille med store Slag, naar de i den kolde Tid en sjælden gang kørte i Besøg, desuden store, uldne Sjaler. – I den varme Tid mindskede Kvinderne ligesom Mændene Klædningsstykkernes Antal saa meget som muligt. Ved Høstarbejdet bar de en meget let og praktisk Hovedbeklædning, en Sommerhat af tyndt, lyst Tøj, med meget stor Skygge, der holdtes udspilet af Fiskebensvirer. Bagtil hang Tøjet løst og let ned over Nakke og Hals.

Ligesom de fleste Gangklæder var syet af hjemmelavet Tøj, saaledes ogsaa Sengeklæderne. Lagenet, »æ Høllkle«, var af ufarvet, hjemmespunden Uld. Dyne- og Pudevaar var lavet af Tøj, der var vævet af den stedlige Væverske, dels af hjemmespunden Hør og Uld, dels af købt spunden Bomuld (Tvist). Det var vævet i forskellige tavlede og sribede Mønstre med hvide, røde, blaa og sorte Farver. Undertiden blev Tøjet til Dynerne købt, det skulde jo være meget tæt vævet Tøj. – Vi skal nu se lidt paa, hvorledes Materialet til de forskellige Tøjer skaffedes tilveje og behandledes.

Ulden.

Det var et stort og mangesidigt Arbejde, der maatte udføres, især af Mor, for at tilvejebringe det Tøj, af hvilket Familiens uldne Klæder, der væsentligste Del af Beklædningen, bestod. To Gange om Aaret, Foraar og Efteraar, blev Faarene klippede; det var for os en oplivende Begivenhed, der skulde foregaa paa en Tid med tørt Vejr. Først skulde vi, Hyrderne, trække Faarene hjem fra Marken, i Regelen var det »æ Østerawer«, og tøjre dem paa de tørre Agre ved Gaarden. Ulden skulde først vaskes, hvilket skete, medens den

endnu sad paa Kroppen, altsaa skulle Faarene vaskes. En stor Balje bragtes ud paa Grønningen vest for Stuehuset, den fyldtes halvt med dels koldt Vand dels kogende Vand fra Grubekedlen, saa at Vandet i Baljen fik en passende Temperatur, saa varmt, som Faaret kunde taale det. Saa blev Faarene een for een grebet og puttet ned i det varme Bad med Ryggen nedad og saa vidt muligt kun med Hovedet oven for Vandet; i denne Stilling blev Dyret fastholdt og dets Pels godt gennemgnedet med grøn Sæbe i det varme Vand, indtil man mente, at Ulden var tilstrækkelig godt vasket; saa først fik Dyret Lov til at komme op fra det trange og uvante Leje, men før det fik Lov til at løbe, blev det overskyllet med en Spand koldt Vand for at skylle det snavsede Vand af Ulden, først saa fik det sin Frihed igen. Saa var det ikke saa rart at være lige i Nærheden, thi det første, Faaret gjorde, var at ryste Kroppen saa stærkt, at der stod en Sky af Regn og Taage ud til alle Sider. Derpaa det næste Faar, indtil de alle var vaskede. Efterhaanden blev Vandet i Karret altfor snavset og tillige for afkølet, saa blev det hældt væk, ud over Græsset, og friskt Vand blev hentet. Det hele tog jo ikke saa kort Tid og var et trættende Arbejde for den, der forestod Vaskningen. Man var derfor ogsaa spændt paa, om det gode Vejr vilde holde sig saa længe, at Faarenes Uld kunde blive tør og Klipningen finde Sted. Blev det Regnvejr, kunde det ske, at Faarene atter blev snavsede, naar de lagde sig ned; det var jo ikke saa rart, om man skulde blive nødt til at vaske dem en Gang til.

Naar Ulden var tør, skulde Faarene klippes med den store Uldsaks. Dette tog temmelig lang Tid, og derfor var der i Regelen to om det, vi laante en Uldsaks hos en Nabo, thi vi havde selv kun en brugelig Uldsaks. Klipningen foregik i det frie, oftest paa Grønningen vest for Stuehuset, Vejret skulde være tørt og godt, naar det foregik; derfor er Mindet om Begivenheden et Minde om Solskin og Hygge. Paa et paa Grønsværet udbredt Klæde anbragte Klippersken sig knælende eller siddende med Faaret liggende paa Ryggen og med dets Hoved og Hals holdt fast i Klipperskens Favn. Faarets Forben var sammenbundne, og vi maatte ofte hjælpe til med at holde paa Dyrets Bagben, for at Faaret ikke skulde sprælle, idet Klippersken da under Klipningen let kunde komme til at stikke det med den meget spidse Saks. Efterhaanden som Klipningen skred frem, drejedes Dyret noget, saa at man kunde komme til at klippe det overalt. Det brægede lidt af og til, men fandt sig efter nogle indledende Spræl, iøvrigt ret tålmodigt i Behandlingen – hvad det iøvrigt ogsaa var nødt til. Af og til skete det, at Saksen nappede lidt i Huden, saa der kom lidt Blod, dette foraarsagede nogen Uro og Sitren i det fængslede Dyrs Krop. Under Klipningen kom ofte de flade, rødlig-

brune Faaretæger til Syne, det sitrede ogsaa lidt i Faaret, naar vi rev disse Snyltere fra Huden. Endelig var Faaret færdigklippet og blev fri, hvilket det vel nok var glad for, men det syntes, som om Dyret var noget benøvet over dets nye Tilstand. Naar Faareklipningen var forbi, blev Ulden – efter nogen Sortering – fyldt i Sække og lagt hen til videre Behandling i den følgende Vinter, navnlig de lange Vinteraftener. Først blev da Ulden »plukket sammen« for at gøre Massen ensartet, og for at den kunde blive lettere at karte. Kartningen foregik i to Sæt: først en grov Sammenkartning (det kaldtes »o koor sammel«), hvorved der dannedes store tykke Toier, senere blev den sammenkartede Uld i mindre Portioner ad Gangen finkartet til de smalle, lette, ensartede Toier, der paa Spinderokken spandtes til Uldgarn. Ved Finkartningen behøvede man ikke at nøjes med kun at tage saa meget Uld ad Gangen, som var nødvendigt til en enkelt Toi; forstod man at karte, kunde man godt have Uld i Kartet til baade to og tre Toier ad Gangen. Ved en saadan Kartning foretoges mange forskellige Bevægelser, men jeg er ikke sikker paa, at jeg ogsaa nu kan foretage dem alle i den rigtige Orden og karte rigtige Toier; men det vilde blive alt for omstændeligt, om jeg skulde beskrive alle Grebene her, og det kunde heller ikke lade sig gøre uden at ledsage Beskrivelsen med oplysende Tegninger.

Det var alene Mor, der spandt. Pigen kartede, men vi andre kunde dog ogsaa tage Del i dette Arbejde. Naar Mor havde spundet en Ten fuld og sat en ny Ten i Rokken, skulde Garnet paa den fyldte Ten enten vindes af i Garnnøgler eller haspes af i Klausur, det første, hvis Garnet ikke skulde farves, det sidste, hvis det skulde farves. Jeg har ofte vundet eller haspet Mors Ten tom; man skulde her passe paa at holde en jævn Bevægelse, at Tenen ikke pludselig løb for hurtigt rundt, hvorved Garnet løb tilbage om den i modsat Retning. Naar Afhaspningen var færdig, blev der paa et Sted bundet et Baand om »æ Klaus« for at holde Traadene i Stilling og blev tillige ved en Traad inddelt i »Fed«, for at det ikke under Farvningen skulde komme i urede. Før Vævningen (eller Strikningen) skulde det farvede Garn vindes i Nøgler ved Hjælp af Garnvinden, »æ Vind«; en Klaus blev ved fire Træpinde spændt ud paa den firarmede Garnvinde, Klausens Baand blev løst op, og man fik fat paa Garnenden; saa begyndte man at vinde, først enten om et Stykke Tøj eller Papir eller oftest om en Vindepind af Træ (æ Vindpind), senere, naar man paa denne Maade havde faaet et passende stort, ringformet Parti Garn, blev dette taget af Pinden, og Vindingen fortsattes saa frit i Haanden. Her gjaldt det om efterhaanden at dreje Nøglet saaledes under Vindingen, at dets endelige Form blev smukt og regelmæssigt kugleformet med en lille Fordybning efter venstre Haands Tømmefinger, der under Arbejdet stedse holdt paa samme Sted paa Nøglet.

Naar alt det Garn, der skulde bruges til et Stykke Vadmél, var spundet og vundet, blev hele Beholdningen af Garnnøgler, der hang i en Pose ved Bjælken ved Hovedenden af Mors Seng, bragt til Væversken, der fik Besked, om det skulde være tykt eller tyndt Vadmél, 4-sel eller 2-sel. Naar Tøjet senere kom fra Væven, skulde det stam-pes, vaskes, farves og »overskæres«. Og naar det saa endelig langt om længe kom tilbage til Hjemmet, ja saa ventede man paa Skræd-deren og hans Svend (eller Svende), der skulde sy os nyt Tøj, som vi glædede os meget til.

(Fortsættes)

I få ord —

★ ★

Læplantningsudvalget for Hjørring amt uddelte den 27. nov. hædersbevisninger for 1964. Amtspræmien for god pasning og fredning af læhegn til-deltet gårdejer Chr. Sørensen, Sejlegaarden, Hollensted, og elitepræ-mien for gennemført læplantning fik gårdejer Martin Gaardlund, Hul-sig. Konsulent Harald Olesen, Brønderslev, der overrakte de to smukke sølvfade, hyldede varmt modtagerne for deres usædvanlige indsats, idet han fremhævede, at »læplantning er en uundværlig forsikringstegning mod kultur-jordens undergang.«

*

Hjørring og omegns plantningsforening rundede den 30. nov. 75-årsdagen for foreningens oprettelse, men jubilæet vil først blive fejret til sommer. For-eningen har i de 75 år kun haft seks formænd, den nuværende er gårdejer Mar. Møller, Stansagergaard, Skallerup.

*

Hedeselskabets sølvbæger blev den 25. nov. ved en festlighed arrangeret på Spjald Hotel af Hover Landboforening overrakt Ane Kathrine og Svend Andersen, Viftrup. Ved overrækkelsen nævnte dir. Fr. Heick de forhold, ægteparret havde haft at kæmpe med. Da de i 1924 overtog den forsømte ejendom på 54 tdr. ld., var der kun ca. 25 tdr. ld. opdyrket, men selv denne jord var i en sådan tilstand, at der skulle mod til at gå i gang. Alt blev op-dyrket og bragt i god kultur og suppleret med tilkøb af endnu 6 tdr. ld. hede og mose, som også opdyrkedes. Bygningerne ombyggedes og udvidedes, ma-skiner kom til, og besætningen voksede støt. »Det er en fest at komme her og være med til at hylde en sådan gerning,« sagde Hedeselskabets direktør.

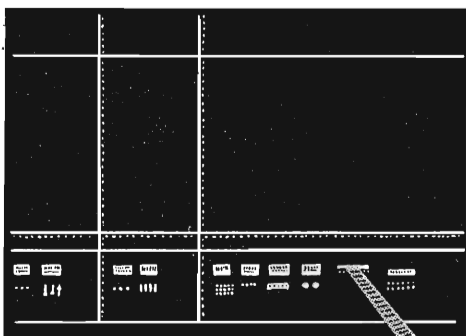
*

Hedeselskabets kontor i Ringkøbing under mose- og engafdelingen er på grund af pladmangel flyttet fra Reberbanen 11 til Fjordallé 21.

*

Af renterne af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles skovbrugsfond er der et beløb på 8.700 kr. til rådighed til uddeling efter 1. april 1965.

Beløbet kan anvendes til understøttelse af skovbrugsstuderende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole samt til understøttelse til skovbrugsviden-skabelige undersøgelser; særlig yngre forstkandidater har en fortrinnsstilling.

Tallene taler om kvalitetens sejr ...

Landmænd verden over forlanger kvalitetsmateriel. Det er derfor IH har kunnet sætte produktionsrekorden på 4000000 traktorer - et tal, som ingen andre har nærmet sig . . . Tallene taler tydeligt om opfyldte kvalitetskrav, om teknik i særklasse, om driftsøkonomi og forrentning. Men der ligger også 60 års erfaring bag hver detalje i IH traktorerne. - Netop i disse dage kan jubilæet fejres - men vi hviler ikke på laurbærene - vi skal gøre vore traktorer endnu bedre - for Deres skyld . . .

1905

1965

I. H.-mærket har gennem generationer overalt på kloden været garanti for højeste kvalitet og service

INTERNATIONAL HARVESTER

KØBENHAVN: SNORREGADE 18-20 · TELEFON (0177) SUNDBY '9200 · TELEGRAM-ADR. HARVESTER

Drænrør

efter Dansk Standard

$\frac{1}{5}$ FREDERIKSHOLMS Tegl- & Kalkværker

Vejlesøvej 36 - Holte - Tlf. Holte 2511

Dansk Brandforsikringsselskab

VERMUND

af 1904 Gensidigt selskab

Bygninger og løsøre
Virkefelt over hele landet

Hovedkontor:
Banegårdsplads 4, Århus

Prima drænrør *Stenstrup og*
Odense Teglværkers kontorer

Telefon Stenstrup 19

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringsselskab

tegner forsikring for *gen-
plantningsværdien* for nå-
letræsplantager overalt i
Danmark. — Indskud een
gang for alle 1 kr. pr. ha.

Årlig præmie og maksim-
umerstatning:

50 øre pr. ha 700 kr

75 » » » 1050 »

1 kr » » 1400 «

Vedtægter og indmel-
delsesblanketter ved hen-
vendelse til

FORENINGENS KONTOR
I VIBORG

Telefon 1340

Forsikrings- aktieselskabet National

tegner forsikring for *træ-
masseværdien* i nåletræs-
plantager overalt i Dan-
mark — den nødvendige
supplerende forsikring for
træmassens stadig vokse-
nde værdier

Alle oplysninger fås hos
Nationals hovedagenturer,
samtlige inspektorer el-
ler ved direkte henvæn-
delse til

HOVEDKONTORET,
Forsikringshuset,

Holmens Kanal 22,

KØBENHAVN K.

Telf. nr. C. 7565.

RESENBRO CEMENT- STØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen

Telefon 34

Prima Betonrør

efter Dansk Ingeniørforenings
normer.

Mrk. \triangle alle gangbare di-
mensioner fra 10-80 cm så-
vel med som uden muffe.

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard

Telefon (075 1) 921

NORMRØR

med garantimærket \triangle

Imprægnering Brøndrør

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærbro

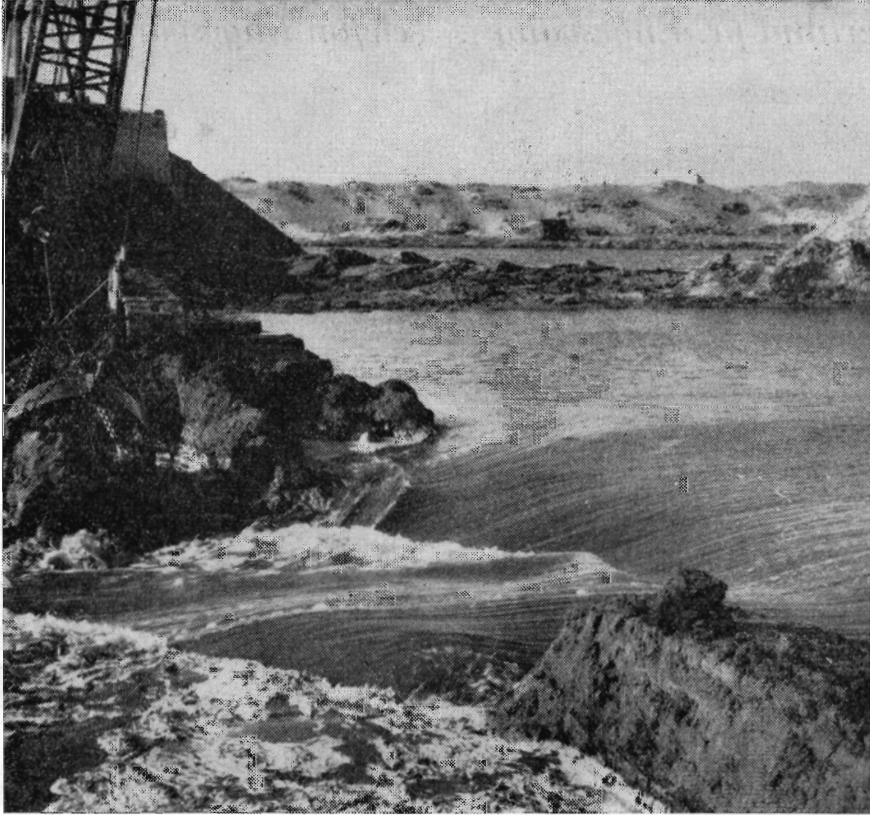
Telefon Ans (0681) 25

Planter til
skov, læhegn og have

$\frac{1}{5}$ De forenede Teglværker

EGERNSUND - TELF. GRAASTEN 51713 OG 51714
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

Arbejdet i Skjernådalens

Skjern å ledes midlertidigt over i den nygravede sydlige parallelkanal på de yderste 2 km ved Ringkøbing fjord, medens der arbejdes med selve Skjern å's nedre løb og hosliggende diger. Det stærke fald i vandspejlet ophørte i løbet af et kvarters tid.

**A/s STÜRUP & PROSCH-JENSEN
KØBENHAVN OG FREDERICIA**

HEDESELSKABETS MASKINCENTRAL

Klosterlund pr. Engesvang . Telefon Engesvang (0681

◀ Bulldozer

▼ Dybdepløjning

Pløjning i dybder fra 30 til 100 cm med plove til forskellige opgaver og jordtyper.

Specialbyggede fræsere til eng og mose.

Rydning og planering i mosearealer samt vejanlæg fortrinsvis i skove udføres med Bulldozere i forskellige størrelser.

Rillepløjning og grubning til læhegn og plantageanlæg.

Anlæg af sportspladser, campingpladser, dyrskuepladser m. m. samt landingspladser for fly.

Alle forespørgsler besvares. . Telefon Engesvang (0681) 86,

(Inspektør Johs. Malmbak træffes bedst mellem 8,00 – 9,30)

Kan man gøre dræning billigere og samtidig bedre?

De officielle og private dræningsforsøg med polyethylenrør som for tiden finder sted, vil give svaret.

Resultaterne af disse forsøg ventes at foreligge i løbet af 1964.

DAN BRIT KEM^{A/S}

KLØVERMARKSVEJ 70, KØBENHAVN S. TLF. ASTA 5814

Vestjyllands Mergelforsyning

Andelselskab

*Udnyttelse af lokale lejer
og tilrettelægning af
mergelleverancer*

Moderne grab-materiel til rådighed
Levering af højprocentlig mergel fra egne lejer
Jordbrugskalk og pulveriseret kalk i fine kvaliteter
fra Hillerslev og Mjels kalkværker

Alle oplysninger og tilbud hos:
Trier Høj, formand. Vostrup, tlf. Lønborg (0721) 43
Karl Bloch-Nielsen, kasserer, tlf. Billum (0521) 66
Chr. Siersbæk, næstformand, tlf. Skjern (0721) 396

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby Telf. 2 10 55 (kalden 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget Ringtanken (Dansk patent nr. 59820)

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr 9

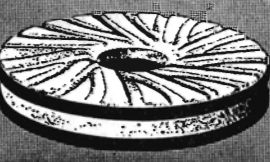
Drænrør
Mursten
Teglblokke
Tentordæk

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS ULYKKEFORSIKRING

Gensidigt selskab • Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19, København V - Telf. (01) 15 03 50

STRØMMEN RANDERS TLF. (064) 2 99 99

Røde drænrør

fra 2"—12" haves altid på lager

Fortang tilbud

„SOFIENLUND”
TEGLVÆRK

Telefon Ulstrup (0621) 10

JORDBRUGSKALK

fra vore værker i

Faxe - Holtug - Hadsund - Svendstrup J.

Aktieselskabet

FAXE KALKBRUD

Jordbrugskalkafdelingen

Frederiksholms Kanal 16 København K Telefon Minerva 7500

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

VANDINGSANLÆG

Ønsker De?

- Gennemført kvalitet
- Lette og stærke rør
- De hurtige og robuste koblinger
- Sprinklere der vander jævnt
- Sagkyndig og reel projektering
- Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- fordi det er dansk arbejde —

henvend Dem
om brochure
og tilbud

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj pr. Fredericia tlf. (059) 51111 Erritsø 211

Stenvad Cementstøberi

Telf. (063) Stenvad 6
Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
ALTID LEVERINGSDYGTIG

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon 195 og 1325

Alt i elektricitet

Stort, farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Frøavlscetret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (0741) 533

Frøavl og frøhandel

A/S Skive Grundlagt 1896
Markfrøkontor
Telefon Skive (0751) 94
FRØAVL FRØHANDEL

Herning Hede- & Diskontobank

10,30—12,30, 14,30—17,00
Telefon (0711) 5 - 273 - 720

Midtjyske Teglværkers Salgskontor s. m. b. a.

Alle størrelser i drænrør leveres
Telefon Viborg 1330

SKANDIA KALK ^{A/S}

Kontor: Gug, tlf. Sdr. Tranders 147 (081-39600)

Jordbrugskalk fra værkerne i

Batum

Ferslev

Gug

Kaas

Visse

ERIK EMBORG

H. THEUT ^{A/S}

CLOC

Hvad er

TCU

DAVID BROWN TCU vægtoverføring

Ved hjælp af DAVID BROWN's patenterede TCU system tillades en kontrolleret overføring af vægt fra redskabet til traktorens baghjul, når man anvender redskaber udstyret med dybdekontrollhjul. TCU systemet er et specielt DAVID BROWN system, og var det første system, hvor der anvendtes en kontrolleret vægtoverføring fra redskab til traktor, og systemet er fortsat det mest effektive i sin art.

- det patenterede vægtoverføringsssystem, der effektivt fjerner hjulslip ..

DAVID BROWN har de rigtige specifikationer:

- TCU-vægtoverføring • højdekontrol • aut. dybdekontrol • fjerncylinderbetjening.
- Differentialspærring.
- Dobbelt redskabsophæng • universaltrækarme og -topled - til kategori I og II redskaber.
- Universaltrækbom, 2 længder.
- Flertrins kraftudtag: 540 o/m v. 1800 og v. 1100 motoromdr. samt 1000 o/m v. 2000 motoromdr.
- Den ideelle vægtfordeling og stor frihøjde under traktoren.
- Lavt brændstofforbrug - bedre økonomi.

DAVID BROWN

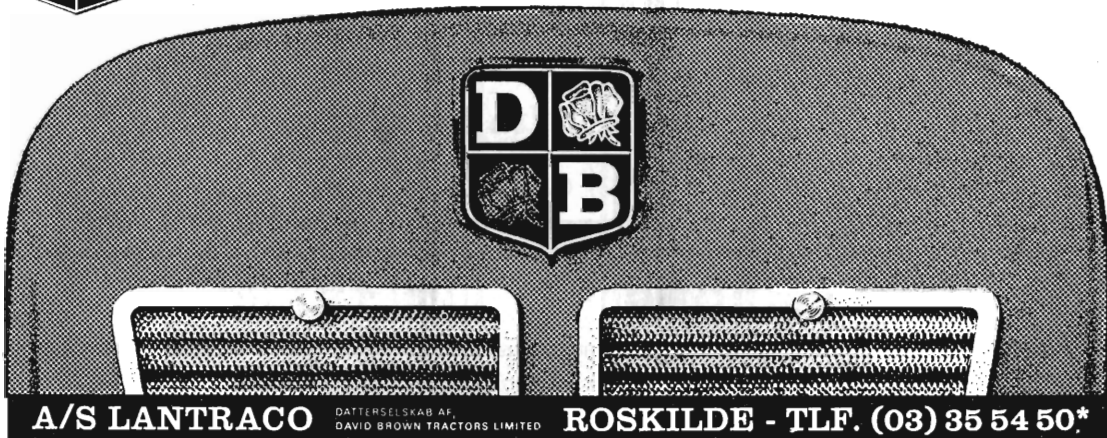

Få nærmere oplysninger hos den lokale DB forhandler eller hos en af vore salgsspektører:

Sv. Christoffersen, Aalborg, telefon (081) 3 51 23
Jørn Olsen, Silkeborg, telefon (068-1) 26 32
W. Grannegaard Hansen, Hillerød, telf. (03) 26 32 44
Erik Frederiksen, Glostrup, telefon 96 24 08

Der er en DAVID BROWN traktor til enhver brugsstørrelse:

850	35 DIN-HK 6 FREMGEAR	KR. 15.900,-
880	43 DIN-HK 12 FREMGEAR	KR. 17.650,-
990	53 DIN-HK 12 FREMGEAR	KR. 19.950,-

A/S LANTRACO

DATTERSELSKAB AF
DAVID BROWN TRACTORS LIMITED

ROSKILDE - TLF. (03) 35 54 50*